

OB DNEVU SAMOUPRAVLJALCEV

Devetindvajset let mineva od tedaj, ko so v zvezni skupščini uzakonili načelo »Tovarne delavcem«. Misel, ki je prevevala klasike marksizma, je postala stvarnost. Po vseh delovnih organizacijah so ustanavljali delavske svete; delavec ni le delal, pričel je tudi upravljati s sadovi svojega dela.

Devetindvajsetletno rast samoupravljanja označujejo ogromen gospodarski napredek in mnogi pomembni mejniki. Sprejem »delavskih« ustavnih dopolnil in zakona o združenem delu sta pomembni zmagi delavskega razreda. Najpomembnejša naloga vseh delovnih ljudi je uresničevanje zakona o združenem delu ter uveljavljanje delegatskih odnosov.

Pomembne naloge so to. Za njihovo uresničevanje je potrebna visoka zavest in odgovornost. Le tako bomo lahko, kot je ob prazniku samoupravljalcev dejal tovariš Vinko Hafner, razširili načelo »Tovarne delavcem« v načelo »Družbo delavcem«.

Vera Drašak

DOGOVORI V RUMI POD VPRAŠANJEM

Analiza sestanka predstavnikov gumarskih tovarn, ki je bil pred dobrim mesecem v Rumi in dogovor o nadaljnjem delu družbeno-političnih organizacij sta bili glavni temi sestanka koordinacijskega odbora, ki je bil v sredo, 27. junija v Savi. Sestanek je bil žal zelo slabo obiskan, udeležili so se ga le štirje člani: Pero Lepšanovič, predstavnik poslovne skupnosti »Guma«, Boško Škundrič iz Rume, Ramič Dragan iz Rekorda iz Rakovice in Jože Antolin iz Save.

Najprej so se dogovorili, da bo treba poiskati izhod iz neaktivnosti, še posebej zato, ker položaj gumarske industrije pri nas ni ugoden in bi bili skupni dogovori in nastop vseh jugoslovanskih tovarn še kako potreben. Poudarili so, da je tak odnos skrajno neodgovoren, zlasti zato, ker smo se v Rumi marsikaj dogovorili o nadaljnjem delu, dober mesec kasneje pa se obnašamo zopet po starem.

Člani koordinacijskega odbora so se dogovorili, da bodo v septembru z delom nadaljevali. Vključili bodo prav vse gumarske delovne organizacije, saj so poudarili, da so problemi enaki, ne glede na to, ali zadeva majhne ali veliko delovno organizacijo. Da bi delo steklo, bodo z dopisom o stanju seznanili vse sekretarje osnovnih organizacij Zveze komunistov, koordinatorje in direktorje delovnih organizacij. Za pomoč in sodelovanje pa bodo zaprosili tudi občinske sindikalne svete v krajih, kjer je gumarska industrija.

IZKAZALI SO SE

Prva akcija Mladi delavec samoupravljalet v naši delovni organizaciji je za nami. Mladi ocenjujejo, da je bila uspešna in da kaže tudi v prihodnje po tej poti vzpodbujati delavnost mladih. Ob dnevu samoupravljalcev so proglasili najboljšega med najboljšimi. Dobrih delavcev pa je v Savi še veliko in po posameznih temeljnih organizacijah so se najbolj izkazali:

1. Miloš Čabarkapa — Konfekcija avtoplaščev
 2. Dragi Georgijev — Vulkanizacija avtoplaščev
 3. Jože Vratarič — FRS, SIS
 4. Dolfe Sitar — Strokovne službe TAP
 5. Anton Lebar — Polizdelki TAP
 6. Vida Lončar — Umetno usnje
 7. Tone Zorko — Vzdrževanje
 8. Janko Puc — TKI
 9. Hajrudin Bruda — Transportni trakovi in klinasti jermeni
 10. Milorad Petrovič — Stiskani izdelki
 11. Alojz Zupin — Lovski material in embalaža
- Vsem čestitamo in želimo, da bi s svojim vzgledom pritegnili k delu še več mladih v svojem delovnem okolju.

20. JUNIJ – DAN CIVILNE ZAŠČITE

Iz govora poveljnika občinskega štaba za CZ na slavnostni seji v počastitev 20. junija – Dneva Civilne zaščite:

Po osvoboditvi Beograda in vzhodnih delov države oktobra 1944 so bili v mestu izvedeni odgovarjajoči ukrepi za organiziranje zaščite prebivalstva. Sovražnikovo letalstvo ni imelo več moči za večje napade na osvobojena mesta, zato niso prišli do izraza ukrepi zaklanjanja, protipožarne zaščite in prve medicinske pomoči.

Leta 1948. se je začelo delati v Jugoslaviji intenzivno na področju zaščite. Pri ministrstvu za notranje zadeve je bil organiziran Oddelek protiletalske zaščite. Istega leta so bila z Odredbo urejena osnovna vprašanja o organizaciji protiletalske zaščite. Vodenje je bilo zaupano ministrstvu za notranje zadeve.

20. junija 1955. je bilo v Zakonu o narodni obrambi posebno poglavje posvečeno civilni zaščiti. S tem se Protiletalski zaščiti ni spremenilo samo ime, ampak se je tudi bistveno menjala zasnova. Naloge civilne zaščite so razširjene ne samo na izvajanje mnogoterih zaščitnih ukrepov v primeru vojne, ampak tudi na reševanje prebivalstva pred naravnimi nesrečami. Vodstvo in nadzor nad civilno zaščito je še nadalje ostalo v pristojnosti organa za notranje zadeve – Zveznega državnega sekretariata za notranje zadeve.

Leta 1962. je bil sprejet poseben Zakon o prenosu civilne zaščite iz pristojnosti organa Uprave za notranje zadeve v pristojnost organa uprave za narodno obrambo.

S prečiščenim besedilom Zakona o narodni obrambi leta 1965. je bilo določeno, da splošno vodenje civilne zaščite in nadzor nad njo na območju Jugoslavije vrši Državni sekretariat za narodno obrambo. Za koordinacijo dela organov, organizacij in služb, ki sodelujejo v izvrševanju ukrepov v miru in v vojni v družbenopolitični skupnosti pa se imenujejo Štabi za civilno zaščito. S sprejetjem novega Zakona o narodni obrambi 1969. leta je bilo določeno, da se morajo za izvajanje ukrepov zaščite in reševanja prebivalstva in materialnih dobrin, ob vojnih akcijah in naravnih nesrečah ustanoviti enote civilne zaščite.

Leta 1974 je s sprejetjem Zakona o ljudski obrambi in z Doktrinarnimi načeli civilne zaščite civilna zaščita popolnoma normativno urejena. Usklajena je tudi z odredbo nove Ustave SFRJ. S tem so bile prenesene na republike in pokrajine odgovarjajoče obveze in pravice v smislu organiziranja in pripravljanja civilne zaščite. Leta 1976 je bilo to že uresničeno v slovenskem Zakonu o ljudski obrambi. Civilna zaščita je dobila ustrezno mesto, ki ji pripada v pripravah za splošni ljudski odpor.

S temi dokumenti so utemeljeni kot osnovni sestavni deli civilne zaščite: samozaščita, ukrepi civilne zaščite, enote civilne zaščite in štabi za civilno zaščito.

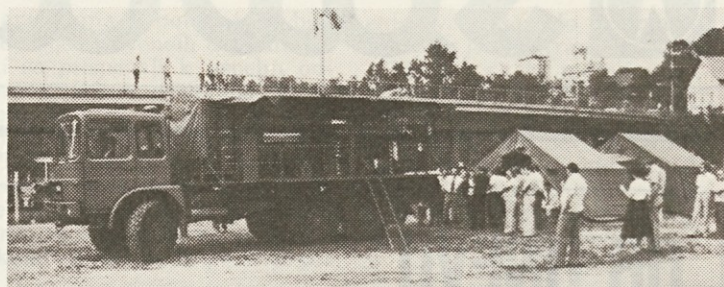
Leta 1978 je z dogovorom Zveznega izvršnega sveta in izvršnih svetov skupščin, republik in pokrajin 20. junij določen kot **DAN CIVILNE ZAŠČITE SFRJ** 20. junija 1955 je bilo prvičkrat v Zakonu o narodni obrambi uporabljeno ime **CIVILNA ZAŠČITA**.

V občini Kranj se je v zadnjih letih civilna zaščita močno razvila. Vse več je vključenih delovnih ljudi in občanov v enote in štabe za civilno zaščito. Vključenih je preko 11% prebivalcev občine Kranj, ki so v letu 1978 izvedli 172 vaj. Razvoj je razviden tudi v tem, da smo izvedli leta 1975 in 1977 najbolj množični občinski tekmovanji ekip prve medicinske pomoči v SFRJ. Sodelovalo je 119 in 120 ekip. Letos je na občinskem gasilskem tekmovanju sodelovalo tudi 23 gasilskih oddelkov civilne zaščite.

Danes je civilna zaščita organizirana v 41 krajevnih skupnostih, 55 organizacijah združenega dela, drugih samoupravnih organizacijah ter občini. Formirane so specializirane enote vseh vrst, splošne enote in štabi za civilno zaščito. V civilno zaščito se vključujejo tudi vsi delovni ljudje in občani, ki se usposablja v okviru samozaščite, družbene organizacije in društva kot so radioamaterji, planinci, gasilska društva itd., ne nazadnje pa tudi specializirane delovne organizacije.

Pripadniki civilne zaščite se usposablja po predpisanih učnih načrtih. Usposabljanje je obvezno in se izvaja s tečaji, ti potekajo v organizaciji delavske univerze Tomo Brejc, Občinske gasilske zveze in Občinskega odbora Rdečega križa. Lahko rečemo, da bomo prav usposabljanju morali dati v prihodnje še večji poudarek.

Tudi stanje opremljenosti z osebno in skupno opremo je v zadnjih letih boljše predvsem s sredstvi za osebno RBK zaščito ter za prvo medicinsko pomoč. To opremo bo potrebno še dopolnjevati. V bodoče bomo morali posvetiti več pozornosti opre-

mi in sredstvom za reševanje izpod ruševin, posebno pa še iz višin glede na to, da imamo v občini Kranj že precejšnje število visokih zgradb. Pri sprejemanju urbanističnih in zazidalnih načrtov bo treba upoštevati vse veljavne norme za uspešno izvajanje vseh reševalnih ukrepov.

Na sedanji osnovi bomo morali še graditi in vključiti še več delovnih ljudi in občanov v civilno zaščito, predvsem v splošne enote civilne zaščite. Pri tem pa nam bo morala stati ob strani vsa družbenopolitična skupnost.

Lacko Vladimir

OBISKALI SO NAS

Sredi junija, 16. 6., so bili v gosteh v naši delovni organizaciji predstavniki sindikata delavcev kemije iz Düssel-dorfa. Z zanimanjem so si ogledali del delovnih prostorov. V pogovoru s predstavniki savskega sindikata so se najprej seznanili z razvojem in rastjo delovne organizacije ter z organiziranostjo in dejavnostjo sindikata. V razpravi, ki je sledila jih je najbolj zanimalo vprašanje osebnih dohodkov. Podrobno so se seznanili s strukturo osebnih dohodkov in njihove delitve. Poleg tega so veliko vprašanj namenili tudi pogojem dela in varstva delavcev.

V ponedeljek, 2. julija, pa nas je obiskala tričlanska delegacija sindikata delavcev kemije iz Sovjetske zveze. Tovariši Vasilij Malohov, predsednik sindikata kemije Moskve, Nikočaj Simonjeka iz tovarne »AZOT« v Moskvi in Rudita Steke iz Rige so obiskali našo delovno organizacijo, da bi se seznanili z vlogo sindikalne organizacije pri nas. Tudi njim so predstavili našo delovno organizacijo. Tovariše iz Sovjetske zveze so zelo zanimali delovni pogoji, varstvo pri delu in skrb za delavce. Velik del razgovorov je bil namenjen osebnim dohodkom, načinih nagrajevanja, stimulaciji, višini, strukturi in delitvi.

Ob koncu so člani delegacije izrazili zadovoljstvo, da so se lahko seznanili z našo delovno organizacijo ter spoznali vlogo sindikata pri nas.

V. D.

PRAZNIK VSEH GENERACIJ

Julij je mesec ognjev. Pred 38 leti so jih prižgali, in glej še vedno gorijo, gorijo vedno, kot znamenje zgodovinske opredelitve za popolno preobrazbo Jugoslavije, takrat, zdaj in v prihodnosti, kot nenehna vzpodbuda, da bi šli naprej po poti, ki jo je vrsto let kazal in v smislu sklepa (dosledna orientacija na permanentni oboroženi boj in ustvarjanja močne oborožene sile, naslonitev na najširše ljudske množice, ustvarjanje osvobodilnih ozemelj kot bistvene predpostavke za vojaško in politično mobilizacijo ljudstva ter organiziranje ljudske oblasti ter masovnih političnih organizacij, uspešno iskanje najprikladnejših oblik vojaške organizacije za vsako etapo vojne in revolucije) definitivno določil Josip Broz Tito prav v juliju leta 1941.

Juljski ognji so nam razsvetlili bodočnost. Komunisti so sicer imeli tudi do takrat v svoji zavesti popolnoma jasno prihodnost, v tistih odsevih, ko je druge narode Evrope — kot je rekel tovariš Tito — prevzela »mračna« misel o tem da Hitlerju ni mogoče več nasprotovati, da je njegov vojni stroj »nepremagljiv« so narodi Jugoslavije sklenili prijateljstvo s prihodnostjo.

Tito in komunistična partija Jugoslavije sta svoj program, kot edini program, ki je sprejemljiv za delavski razred, za najširše sloje vseh naših narodov in narodnosti, kot edino pot, po kateri je mogoče priti v prihodnost svobode, enakopravnosti, neodvisnosti, bratstva in enotnosti in medsebojnega spoštovanja — začrtala še davno pred jubilejem. Tistega dne, ki ga zdaj praznujemo kot dan borca, pa sta Tito in politbiro CK KPJ, na podlagi prejšnjih opredelitev, da bomo nadaljevali boj, v katerem se bo rodil nov svet in svobodna bratska skupnost narodov Jugoslavije (aprilski proglas CK KPJ 1941) na seji, ki jo je Tito vodil v Ribnikarjevi vili na Dedinju, v okupiranem Beogradu, analizirala razmerje sil in možnosti, ter se opredelila za oboroženi boj proti okupatorju z daljnosežnimi osvobodilnimi in revolucionarnimi cilji. Tovariš Tito je v množici dejstev videl tisto, kar je najbistvenejše, in genialno ocenil, da je temeljna oblika oboroženega osvobodilnega boja lahko samo partizanska vojna, ki predpostavlja nepretrgano preraščanje partizanskih oboroženih sil vstaje v močno osvobodilno in revolucionarno armado, sposobno, da bo samostojno izbojevala odločilne bitke za končno zmago.

Tito je z rešitvami, ki jih je predlagal 4. julija, presekel koncepcijo o diverzijah, ter bolj ali manj aktivnemu odporu. Zavrgel je staro koncepcijo vstaje v mestih. Revolucije tudi takrat, ko temeljijo na istih parolah, z istimi težnjami, ki imajo identične cilje, niso po načinu

istovetne, revolucije se ne ponavljajo. Tito gre na ljudske vstaje, na samostojno fronto, ne na gverilo, na »malo vojno« marveč na vseljudsko vojno, in tako nadaljuje že prej postavljeno politično strategijo KPJ, po kateri je bilo treba v vsaki državi razgibati temeljno silo v boju proti fašističnemu okupatorju in njegovim hlapcem, ker je predvsem stvar tega naroda.

Misel v julijskem proglasu 1941, ki so jo že prej pogosto poudarjali, je kot rezultat sklepov seje politbiroja dne 4. julija, zelo kategorična: svojo osvoboditev morate izvajati samo z lastnimi silami in pokazalo se je, natančno tako, kot je govoril tovariš Tito, da je osvobodilna vojna lahko nezlomljiva in lahko pripelje dokončnega cilja samo takrat, kadar je zrasla iz ljudstva in kadar ustreza njegovim najvitalnejšim interesom.

Kot zgodovinska osebnost, ki ji je bila revolucija vedno poglavitna temeljna stvar, je Tito izdelal vojno strategijo narodnoosvobodilne vojne na politični strategiji KPJ, ki računa z dolgoročnimi, družbenimi in drugimi interesi ljudskih množic. Od samega začetka je bilo komunistom jasno, da bo rezultat zmagovite narodnoosvobodilne vojne socialistična revolucija. Tito leta 1941 ne poudarja posebej besed: revolucija in socializem, toda njegov program je revolucionaren in socialističen, zakaj pozvati ljudstvo samo v boj proti okupatorju, ne da bi mu hkrati tudi povedali, da bo s tem bojem doseglo nekaj novega, boljšega, da se ne bo vrnilo na staro — ne bi moglo pritegniti v ta boj vseh narodov niti vzbuditi zanimanja zanj pri tako širokih ljudskih množicah, niti v tem boju vzdržati do konca, to je zmagati.

Četrtega julija so bile sprejete odločitve, kakšne je lahko sprejela le revolucionarna avantgarda delavskega razreda. Te odločitve niso bile takšne, ki naj bi jih potrdilo le načelno stališče partije, marveč takšne, ki jih je bilo potrebno uresničiti, če je hotela biti partija zvesta sebi, vsemu kar je zastopala, vsemu, čemer so komunisti prepričevali delovne ljudi. Zato je odločitvi o vstaji sledilo izredno obsežno organizacijsko politično in vojaško delo, da bi se začel osvobodilni boj na vsem jugoslovanskem ozemlju, da bi partija odločno usmerjala ta boj in v njem združila najširše ljudske množice. Vstaja v vseh krajih Jugoslavije je bila odziv na julijski poziv partije.

Dan borca ne praznujemo samo kot dan borcev narodnoosvobodilne vojne marveč kot praznik vseh tistih, za katere je socialistična bodočnost, ki temelji na samoupravnih odnosih, njihova bistvena opredelitev. Veličine tega praznika ne moremo omejiti samo na sklepe, sprejete v enem dnevu, marveč vidimo v njem ključni datum v kontinuiteti revolucije. Četrtojulijske opredelitve se v bistvu ne nanašajo samo na program ene generacije, samo na programsko akcijo generacij, ki so sodelovale v narodnoosvobodilni vojni, temveč se nanašajo na vse tiste, ki sprejemajo revolucijo. Julijski ognji zato tudi ne ugasnejo, ker se tisti, ki prihajajo z močjo svoje mladosti vključujejo v stroj predhodnih revolucionarnih generacij. Naprej gremo enotni, vedno močnejši. Julijski ognji gorijo v naših srcih. Revolucionarne iniciative Tita in partije, ki temeljijo na marksistični usmerjenosti naše družbene preobrazbe, jih venomer razplamtevaajo.

Vsem članom kolektiva, posebno borcem in aktivistom čestitamo k 4. juliju — dnevu borca.

Franc Metelj

Izvršni odbor aktiva ZB Sava Kranj

Prenašanje tradicij narodnoosvobodilne borbe na mlajše generacije. Mladi vojaki vedno z zanimanjem prisluhnejo besedam in spominom pisatelja Toneta Svetine.

VKLJUČEVANJE SAVE V VARČEVANJE Z ENERGIJO

Vprašanje energije, ki je vsak dan bolj zanimivo, bistveno posega v naše okolje. Tudi v naši delovni organizaciji ni neznan problem pridobivanja in koriščenja energije. Za energijo, ki jo v Savi uporabljamo, pravimo, da poznamo že »vse« zakonitosti. Morda to velja za njene zakonitosti pridobivanja, to pa ne velja za spoznanja, ki naj omogočijo smiselno rabo energije.

Pri proizvodnji v gumarski industriji se srečujemo z energijo, ki se pretaka v sledečih oblikah: električna energija, vodna para, vroča voda, hladilna voda, hidravlika, komprimiran zrak, vakuum itd. Pri vseh teh oblikah energije je razumljivo, da je v sklopu delovne organizacije tudi tozd Energetika, ki skrbi za proizvodnjo in razdelitev (transport) energije. Vendar je s to delitvijo — proizvodnja energije na eni strani in poraba na drugi strani — že dana možnost slabega nadzora nad smiselno porabo energije. Da bi dobili vsaj grobo sliko stanja, si oglejmo sedanje stanje in še naše razvojne načrte — vsaj za pomembnejše oblike energije.

Pri koriščenju električne energije, ki jo pridobivamo iz javnega omrežja preko desetih lokalnih transformatorskih postaj, predstavlja trenutna konična obtežba ca. 9,5 MW približno 20 odstotkov električne moči v kranjski občini. Iz računov za elektroenergijo je vidno, da je ca. 50 odstotkov zneska namenjenega za pokrivanje konične obtežbe. Ker še nimamo lastnega agregata za proizvodnjo elektroenergije, lahko le spremljamo konico, ne moremo pa je nadzirati. Pri porabi električne energije so v sedanjem stanju možni le minimalni varčevalni ukrepi: izklapljanje razsvetljave, izklapljanje motorjev v praznem teku itd. Večji prihranki se lahko doseže le s prenosom »težje« proizvodnje v II. in III. izmeno — npr. mešanje »težkih« zmesi v mešalnikih.

V primerjavi z ostalimi gumarskimi delovnimi organizacijami je naša specifična poraba energije a 1 kWh na kg izdelka nižja, kar pomeni, da se vložena električna energija sorazmerno dobro izkorišča.

V planiranem obdobju do leta 1985 predvidevamo skoraj 100 odstotkov večjo porabo električne energije. To nam — poleg ostalega narekuje nabavo lastnega generatorja.

Energijo v obliki **vodne pare** uporabljamo za vulkanizacijo, ki je sedaj pri temperaturi okoli 190 stopinj Celzija. To pomeni tlak pare ca. 20 atn. Ker se je temperaturni nivo vulkanizacije stalno dvigal, je tako razumljivo, da imamo danes montiranih pet kotlovskih enot, ki delajo s tlakom vodne pare; 13 atn, 25 atn in 18 atn. Zadnji kotel, ki smo ga nabavili proizvajajo paro, ki lahko poganja parno turbino. Temu primerno je bila urejena nova kotlovnica, vendar zaradi pomanjkanja finančnih sredstev v času izgradnje nismo mogli nabaviti tudi agregata — t. j. parno turbino in električni generator.

Pri proizvodnji pare je delo dovolj strokovno, pač pa se je pokazala velika napaka pri porabnikih. Ta napaka se je v celotni zgodovini Save že nekajkrat pojavila — in delno tudi odpravila — ter ima točno ime: slab nadzor nad porabo parne energije.

Ko je tozd Energetika leta 1975 dobila dodatno nalogo — **nadzor nad porabo pare** — smo ugotovili, da so se v glavnem pojavile sledeče napake:

— slabi kondenčni lonci (slabe konstrukcije, izrabljeni deli itd.),

— projektantska napaka — povsod je bil obtočni vod fiksno vezan v odvodno cev kondenzata,

— slaba izolacija cevodovodov, armatur, strojev,

— slabo vzdrževanje armature — puščanje ventilov (kar povzroča: izgubo pare, dviguje temperaturo in vlažnost zraka itd.),

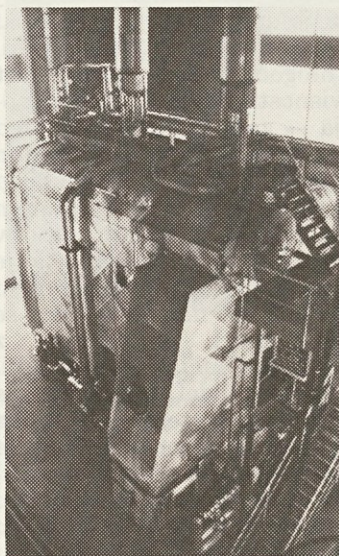
— slaba toplotna izolacija prostorov,

— priprava sanitarne tople vode s paro,

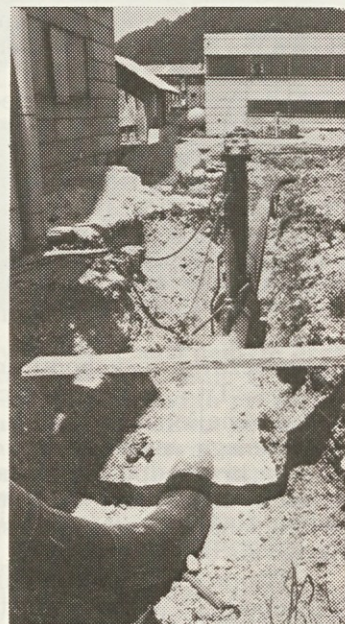
— ogrevanje stavb s paro, itd.

Z ugotovitvijo teh slabosti smo takoj lahko pristopili k izboljšanju stanja. Rezultat akcij na vseh področjih se kaže v sledeči tabeli — pri čemur ni podan porast površin proizvodnih prostorov:

Leto:	1975	1976	1977	1978
Poraba mazuta:				
(ton)	19.300	17.200	17.170	16.130
(%)	100	89	89	84
Poraba premoga:				
(ton)	7.500	5.970	3.090	2.170
(%)	100	80	41	37
Količina izdelkov:				
(%)	100	105	116	125
Specifična poraba				
pare za kg izdelka:				
(kg/kg)	8,34	6,96	5,69	4,93
(%)	100	83	68	59

Visokotlačni parni kotel
za proizvodnjo pare

Tudi letošnji rezultati kažejo, da bomo pri varčevanju s parno energijo enako uspešno.

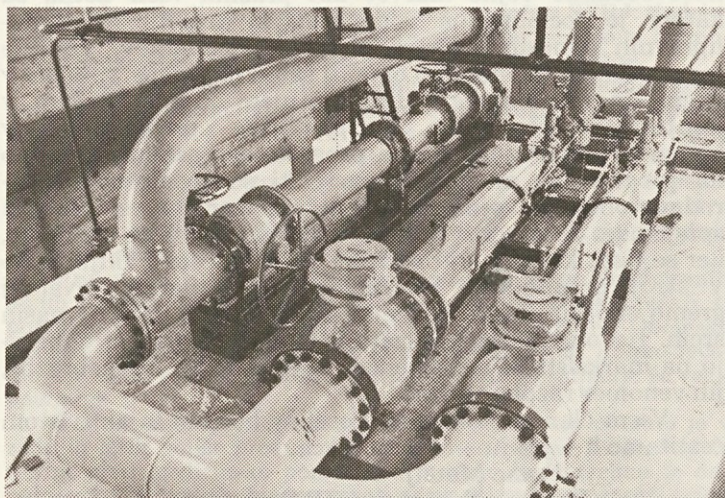
Če primerjamo podatek o specifični porabi pare za kg izdelkov, ugotovimo, da smo v primerjavi z ostalimi gumarskimi delovnimi organizacijami dosegli odličen rezultat.

Tudi s stališča varstva okolja pomeni zmanjševanje porabe mazuta, manj žveplovih spojin v ozračju, manj tovarnjakov na cestah itd.

Na žalost ugotavljam, da v večini delovnih organizacij, kjer je para glavni vir energije, stanje ni dosti boljše, kot je bila pri nas v letu 1975.

V prizadevanjih, da bi še bolj smotrno izkoriščali energijo in naprave se že sedaj, ko smo v začetni fazi nabave novega kotla, dogovarjamo z Iskra — Telekomunikacije — o skupni kotlarni, saj bo Sava lahko dajala Iskri toplotno energijo — pretežno v zimskem obdobju — in s tem istočasno tudi takoj nabavila elektrogenerator, moči okoli 10 MW. Pri znani krizi na trgu tekočih goriv je prav tako pravilna že pred leti sprejeta odločitev, da pristopimo k izgradnji plinovodnega omrežja. Danes smo že pripravljeni prevzemati in uporabljati zemeljski plin, ki ima vrsto prednosti pred mazutom.

Naslednja žlahtna oblika energije — **komprimiran zrak** — ima v Savi »najnižjo ceno«, saj jo okoli 30 odstotkov brez koristi izgubimo. To pomeni, da obstoječi batni kompresorji po nepotrebnem obremenjujejo zunanje elektro omrežje z okoli 350 kW/h. Pri tem problemu pa je tozd Energetika nemočna, saj nima dovolj zaposlenih, da bi lahko opravljali delo vzdrževalcev.

Glavna težava je v tem, da porabniki ne zatesnijo netesnih mest. Res je, da se izdelovalci opreme še niso odločili za enotne — standardne — izdelke in da je zato število različnih armatur veliko. Res pa je tudi, da je porabnik o ceni in pravilni rabi te energije še nepoučen, saj je še kako živa miselnost, da »če malo šumu, ni nič hudega!« Verjetno bi »nagrajevanje« vzdrževalcev — takšno ali drugačno — težavo lahko hitro opravilo, saj nas danes ta miselnost stane okoli 2 milijona dinarjev letno.

Da bi bolje izkoristili energijo, smo nabavili turbokompresor, ki ga poganja parna turbina. S tem bomo takoj povečali izkoristek parnega postrojenja, saj že od leta 1974 vso visokotlačno paro ruduciramo in s tem »dušimo« — izgublamo okoli 1,5 MW%h energije.

Za hlajenje proizvodnih strojev uporabljamo hladilno vodo. Pri tem postopoma prehajamo iz klasičnega sistema — t.j. direktno črpanje hladilne vode iz reke Save — na novejša krožna sistema, kjer v glavnem vsa količina vode kroži v sistemu in se ohlaja s hlajenjem na hladilnih stolpih.

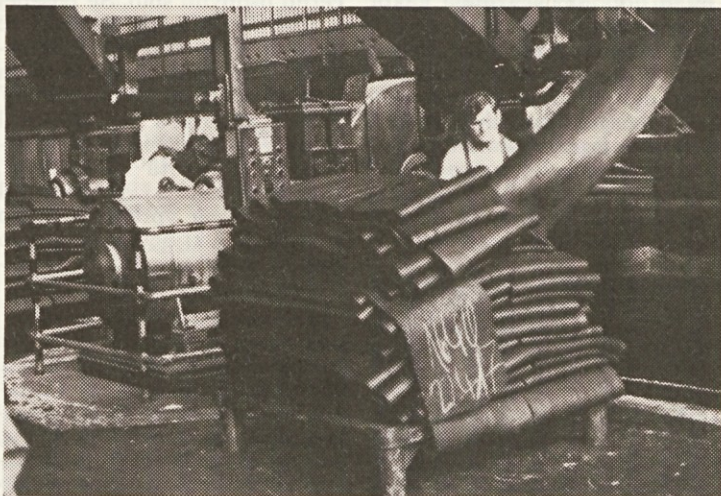
S preходом na krožne sisteme sicer smotrnejše uporabljamo električno energijo za pogon črpalk in ne segrevamo vodotoka z vračanjem ogrete hladilne vode; ne rešujemo pa v celoti vprašanja optimalne izrabe vložene energije. Pustimo ob strani vprašanje onesnaženosti strojev, čeprav to ni nepomembno vprašanje, pač pa poizkusimo ugotoviti izkoristek vložene energije. Na žalost je še velika večina porabnikov odprtega tipa — t.j. voda vstopa in izstopa nekontrolirano. Edina omejitev je dimenzija cevovoda. Pri tem se ne zasleduje temperaturna razlika med stopno in izstopno vodo — ta je pri teh porabnikih manjša od ene stopinje Celzija! To je bistvena energetska napaka, saj se lahko zgodi, da za odvod enake količine toplote, pri enakih pogojih, porabimo pet do desetkrat več vode, kot je to tehnološko smiselno! Vendar pa to razsipavanje z energijo ni izključna »zasluga« Savčanov. Tudi proizvajalci avtomatike na to področje še niso dovolj posegli, saj je sedanja cena avtomatike za to temperaturno območje (20 — 40°C) pomeni še zelo velik strošek.

Novejši stroji so že opremljeni s temperaturnimi napravami in tam je količina porabljene hladilne vode sorazmerna dejansko potrebni. To je vsekakor ena izmed nalog v našem bodočem razvoju.

Pri razmerju, ki velja za gumarsko industrijo, da ca. 70% električne energije odvedemo s hladilno vodo, ne smemo prezreti,

da bomo po predvidevanjih že v letu 1983 v hladilno vodo odvedli ca. 12 MW toplotne energije — na temperaturnem nivoju 28 — 29°C. S to količino energije danes grejemo vse proizvodne prostore.

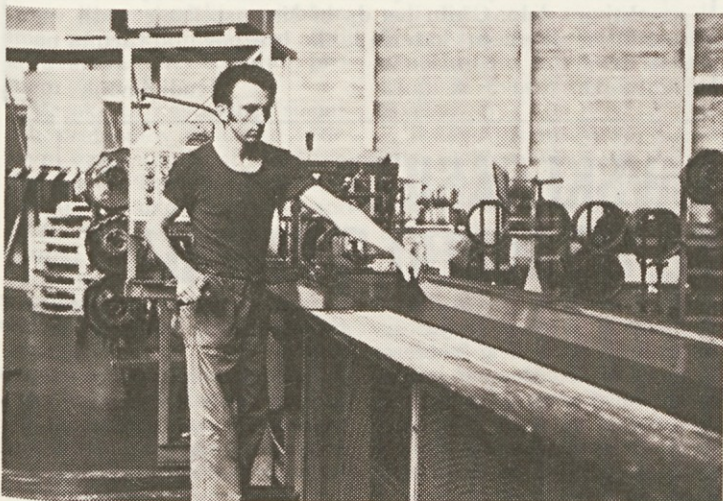
Pričakujemo, da bo razvoj toplotnih črpalk v prihodnje dosegel ustrezno razvojno stopnjo tako, da jih bodo masovno proizvajali. To je pomembno zaradi tega, ker bo verjetno cena energiji še nadalje naraščala. Uporaba teh agregatov za prenos nizkotemperaturne energije na višji nivo bi bila pod takimi pogoji kmalu ekonomsko opravičena. Dana energija bi zadostovala za ogrevanje vseh prostorov!

Iz podane grobe energetske slike lahko zaključimo, da se SAVA uspešno vključuje v varčevanje z energijo. Da pa bi še izboljšali stanje in omilili ostrino tega meča, ki se dviga nad našo prihodnostjo, je vsekakor takoj potrebno, da vsi — ne samo Savčani — upoštevamo sledeče smernice:

- izsolati več kadra, ki bo obvladoval porabo energije (inženirji in tehniki),
- v vsaki delovni organizaciji ustanoviti energetske oddelek (tozd), ki naj ima nadzor nad proizvodnjo, razdelitvijo in **porabo** energije,
- spremeniti zakonska priporočila o minimalnih toplotnih izolacijah stavb,
- pospešiti in podpirati izdelavo toplotno izolacijskih materialov,
- dobro nagraditi vse večje prihranke pri porabi energije in jih javno prikazati,
- zbrati — morda v majhnem priročniku — vse najpogostejše napake, kjer se energija brez koristi izgublja in tudi podati rešitve teh problemov, hkrati z oceno stroškov in prihrankov.

Janez Jereb dipl. inž.
vodja tozd Energetika

MLADI V TOZDU LOVSKI MATERIAL IN EMBALAŽA

Mladinska organizacija v obratu V. je bila še do nedavnega združena z osnovno organizacijo ZSMS v tozdu KET. Po reorganizaciji so mladi v »Puškarni«, kakor nazivamo obrat V., povezani v samostojno osnovno organizacijo. V omenjenem tozdu združuje delo 64 delavcev, od tega je petnajst mladih (do 27. leta). Poprečna starost zaposlenih je 45 let, zato lahko pričakujemo, da bo čez nekaj let mladinska organizacija v obratu V. ostala v manjšini.

Minka Štucin

Sekretarka osnovne organizacije ZK, tov. Minka Štucin, je med drugim povedala, da je z ustanovitvijo samostojne osnovne organizacije ZSMS v obratu V. namen dosežen. V času samostojnega delovanja so mladi pripravili dve delovni akciji. Udeležba je bila zadovoljiva. Ne smemo pozabiti, da so se nekateri naši mladinci vključili v centralno mladinsko akcijo v obratu II. Mladi v našem tozdu so se izredno izkazali pri pripravi volišč za referendum. Za to zaslužijo izredno pohvalo. Imamo pretežno žensko delovno silo. Ve-

liko mladih še nima zaključene osnovne šole. O tem vprašanju se bomo še pogovorili in pripravili skupaj s sindikatno akcijo o vključevanju mladih v večerno osnovno šolo. Še posebej si želimo, da bi se čimveč mladih vključilo v izobraževanje pri našem Gumarskem izobraževalnem centru. V našem pogovoru je sodeloval tudi predsednik osnovne organizacije sindikata v obratu V., tovariš Sakač, ki je poskušal odgovoriti na vprašanje, kako se mladi vključujejo v delo sindikata in nasploh v samoupravno življenje tozda.

»Ker smo majhen kolektiv, ima skoraj vsak dve do tri zadolžitve. Če tega ne bi imeli, ne bi mogli samoupravno delovati. V naši mladinski organizaciji me moti to, da so mladi premalo samoiniciativni. Že predsedstvo osnovne organizacije deluje v redu, potem tudi sama mladinska organizacija dobro izvršuje zadane naloge. Skupaj z osnovno organizacijo ZK rešujemo probleme, ki nas tarejo v mladinski organizaciji in lahko trdim, da smo jih do sedaj rešili dokaj uspešno. Pot do prave osnovne organizacije ZSMS je še dolga, zato je naše delo tesno povezano in lahko rečem, da sodelujemo izredno dobro. Pri nas se o vseh vprašanjih pogovorimo pri malici, zato je včasih nekoliko daljša. Kakor sem že omenil, lahko pri malici dobi vsakdo odgovor na svoja vprašanja o delovanju družbenopolitičnih organizacij ali o osebnem dohodku. Pismo zelo malo obveščamo, saj se o vsem kar pogovorimo.

Pogovor s tovarišico Štucinovo in tovarišem Sakačem sem zaključil in se napotil v proizvodne prostore, kjer sem

ob stroju za izdelavo embalaže našel aktivno mladinko Mandico Ašanin, ki ve, da je delo v mladinski organizaciji naporno. »Kot član ZK se dobro zavedam, da smo mi mladi nosilci bodočnosti ter razvoja samoupravnih odnosov, kar pa je tudi pogoj za stabilizacijo

tozda. Če je treba, delam tudi nadure. Rada bi povedala to, da smo mi mladi v obratu V. zelo tesno povezani in želja vseh je, da bi se izboljšali delovni pogoji. Stanujem v samskem domu, ravno tako tudi mož. Letošnji dopust bova preživela pri starših. Če bi mladinska organizacija organizirala skupna letovanja nekje ob morju, bi se brez pomislekov takoj odločila za tovrstno letovanje.«

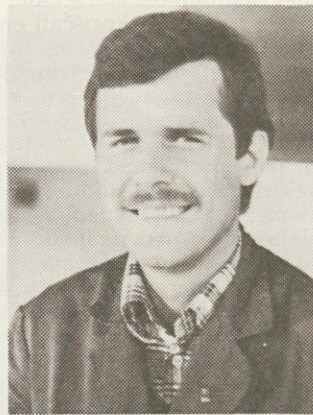
Danes smo obiskali mladino v obratu V. Vprašali se boste, zakaj pri našem pogovoru ni sodelovala tudi predsednica mladinske organizacije, tov. Mira Kremelj. Tovarišica Mira je bila v tem času na rednem letnem dopustu. Upajmo, da se je imela dobro. V naslednji številki se bomo zopet srečali z eno od naših osnovnih organizacij ali aktivov.

Franc Dolhar

Tine Sakač

IZVOLILI SMO NOVEGA PREDSEDNIKA

Ciril Zaplotnik

Na zadnjem sestanku ZSMS Sava Kranj, osnovne organizacije Strokovne službe – TAP, se je zgodilo nekaj novega. Poleg rednega pregleda aktivnosti v preteklem obdobju nas je čakala posebno odgovorna odločitev. Izvoliti smo namreč morali novega predsednika. Dosedanji predsednik Ivica Momčilovič bo prevzel nove službene naloge v Sektorju za kakovost in zanesljivost in ga zato ne bo več v ožji skupini mladih iz Strokovnih služb TAP.

Po predlogu tov. Momčiloviča in po mnjeni večini smo izvolili za novega predsednika tovariša Cirila Zaplotnika, zaposlenega v Tehnološki pripravi TAP. Ciril je večletni mladinski organizator v krajevni skupnosti in zato mislimo, da bo nalogam kos.

Naj ob tej priložnosti zaželim Ivici veliko uspehov na novem delovnem mestu in se mu v imenu mladih zahvalim za aktivno delo, Cirilu pa, da bi čim uspešneje vodil vse mladinske akcije pri katerih lahko brezpogojno računa na nas!

Rudi Zevnik

Mandica Ašanin

SAVSKI GASILCI SO SE DOBRO ODREZALI

Na letošnjem gasilskem občinskem tekmovanju v Kranju ob počastitvi šestdeset letnice KPJ in sto letnice gasilstva v mestu Kranju, so se gasilke in gasilci iz Save dobro odrezali. Ženska ekipa je dosegla prvo mesto. Moška ekipa je dosegla drugo mesto.

Tretja ekipa civilne zaščite iz Save pa se je borila za sedmo mesto.

Za dober in odličen uspeh gre vsa zahvala za njihov trud, mentorjem vse priznanje, posebno še našemu podpoveljniku tovarišu Pavlu Volku.

Ivan Petrič

RAZGOVOR O DELU

O delu oddelka za socialno varstvo in družbeni standard smo v našem glasilu in drugih oblikah obveščanja v naši delovni organizaciji že veliko napisali. Nema lokrat smo si ob pisanju in objavljajanju prispevkov s tega področja dela postavljali vprašanja, ali smo res napisali vse tisto, kar sodi k delu tega oddelka, ali ni še veliko stvari, ki bi nam razkrile tista obrobna, vendar zelo pomembna področja dela. V mislih imam predvsem delo z ljudmi, organizacijo dela in seveda usklajevanja vseh interesov na področju socialnega varstva in družbenega standarda v naši delovni organizaciji in seveda v širši družbenopolitični skupnosti.

Zato sem za razgovor naprosil vodjo oddelka, tov. Alojzijo Planinšek, ki mi je o delu tega oddelka povedala naslednje:

Alojzija Planinšek

Kako preživite vaš delovni dan?

Težko je odgovoriti na to vprašanje, ker dan dnevu ni enak. Delo je pestro, večkrat težko, pa vendar tudi vabljivo. Moje delo je med drugim organizacijske narave, močno pa je povezano s sodelavci v oddelku, izven oddelka in tudi izven delovne organizacije. Zato bom govorila o »našem« delu.

Načrtovati vseh delovnih nalog tudi za dan naprej pri nas ni mogoče, ker delamo z ljudmi, katerih problemov naprej ne moremo predvideti niti po vsebini, niti po obsegu reševanja. Tudi delo imamo tako organizirano, da vsakdo, ki rabi pomoč ali nasvet, lahko pride v oddelek kadar hoče. Taka organiziranost nas zelo obremenjuje.

Problemi so največkrat take narave, da jih rešujemo teamsko, to je referent, socialni delavec in vodja. Delavec, ki ima npr. stanovanjski problem, ima največkrat ob tem tudi zdravstveni in socialni problem.

Vzroki za nastajanje socialnih problemov so lahko v delovni organizaciji ali izven nje. Zato se večkrat povezujemo z drugimi strokovnimi službami izven delovne organizacije, da skupaj razrešimo kompleksen problem. Prav tako je z načrtovanjem socialno varstvenih ukrepov preventivnega značaja.

Socialna politika zajema široko dejavnost tudi na področju samoupravnega dogovarjanja v delovni organizaciji in izven nje. Tako jaz kot sodelavci v oddelku sodelujemo pri

delovanju delegatskega sistema, predvsem za področja družbenih dejavnosti, saj strokovno pokrivamo

- socialno varstvo
- socialno skrbstvo
- invalidsko pokojninsko in starostno zavarovanje kmetov
- stanovanjsko dejavnost

So to vsa področja dela, ki jih opravljate v vašem oddelku?

Vseh področij, ki jih opravljamo v našem oddelku, nismo našli, zagotovo je važno področje planiranje socialnih pojavov, planiranje sredstev sklada skupne porabe, usklajevanje politike socialnega varstva z načrtovano politiko v širši družbeni skupnosti, občini in republikli.

Kje je največ težav?

Največ težav je pri reševanju stanovanjske problematike, problematike zdravstveno ogroženih delavcev, ter delavcev z zmanjšano delovno sposobnostjo glede premeščanja na »lažja« delovna mesta, nadalje problematika alkoholizma, ter reševanje problematike delavcev, ki so mentalno prizadeti. Težave nastajajo zaradi premajhnega števila ustreznih stanovanj in vedno večjega števila nerešenih stanovanjskih problemov zaradi nekajletnega zaposlovanja delavcev iz drugih republik in drugih delavcev z nerešenimi stanovanjskimi vprašanji.

– težkih delovnih pogojev v delovni organizaciji

– premalo takih delovnih opravil, kjer bi lahko zaposlovali delavce z zmanjšano delovno sposobnostjo. Trenutno zaposluje v delovni organizaciji že dvesto invalidnih delavcev.

Težave pri reševanju socialnih problemov pa so včasih tudi subjektivnega značaja, ko nekateri izsiljujejo reševanje problemov, čeprav so ti lahko nerešljivi, ne sodelujejo pri razreševanju svojega problema ali pa grozijo z raznimi asocialnimi pojavi.

Socialni delavci se zavedamo svoje poklicne odgovornosti in nam je naše delo v zadovoljstvo, težko pa je v primerih, ko je v hudih socialnih stiskah, pa ugotovimo, da mu ne moremo pomagati.

Je delo z ljudmi zahtevno?

Delo z ljudmi je zelo zahtevno in odgovorno. Pogoji je prav gotovo ta, da imaš ljudi rad, da želiš razumeti njihove težave in jim pomagati. To pa se ne da naučiti, oseba, ki dela z ljudmi, mora biti po naravi sposobna, seveda z dopolnilnim teoretičnim znanjem, tako delo opravljati.

Kako imate organizirano delo?

Delo imamo organizirano po problematiki in delno po tozdih. Delo je pretežno individualno, to je razreševanje problemov posameznika. Delamo pa tudi s skupinami. Nekatere probleme, zlasti probleme širšega značaja ali težje probleme razrešujemo teamsko.

Smo na področju socialnega varstva in družbenega standarda naredili dovolj?

Menim, da smo naredili zelo veliko, tako glede organiziranosti, kakor glede stopnje socialne varnosti in družbenega standarda. Ne moremo pa biti s tem zadovoljni, vse predolgo smo odlašali načrtovanje socialnega varstva in družbenega standarda vzporedno z gospodarskim razvojem delovne organizacije. Stanovanjski problemi so tako hudi, da povzročajo resne socialne probleme.

Glede zdravstvenega varstva lahko ocenimo, da je za-

dovoljivo. Prehrana med delovnim časom je glede na možnosti in zmogljivosti obstoječe kuhinje zelo zadovoljiva, kar pa je prav gotovo premalo, ker moramo organizirati prehrano tudi izven delovnega časa, saj zaposluje preko devetsto samskih delavcev, ki nimajo ustrezne prehrane. Zato se moramo vsi prizadevati, da si zgradimo in uredimo ustrezne zmogljivosti za našo prehrano.

Za letovanje moramo še naprej pridobivati nove zmogljivosti in delati politiko regresiranja.

Poudarjam, da s še tako dobro izdelano socialno politiko ne bomo zmogli zadovoljivo razreševati vseh problemov, če bomo še naprej razvijali delovno intenzivno proizvodnjo, ki zahteva zaposlitev novih delavcev, z vsemi problemi, ki s tem nastajajo.

In za konec najinega razgovora še vprašanje, zakaj vas to delo veseli?

Kratek odgovor na to vprašanje je težko dati. Rečem le, da imam rada ljudi, da jim po svojih možnostih in sposobnostih rada pomagam, da rada delam na socialnem področju, ki življenju prinaša toliko radosti pa tudi žalosti, vendar vse to človeka bogati in mu daje čustveno toplino.

L. M.

CENE ZA POLNLENJE ROČNIH GASILNIH APARATOV

V članku »Prihranek pri polnjenju ročnih gasilnih aparatov, so bile objavljene tudi cene polnjenja ročnih gasilnih aparatov na Zavodu za požarno reševalno tehnično službo Kranj.

Ker pa bi bralce radi seznanili s točnim cenikom, smo prosili Zavod za cenik ter storitev in ga tudi objavljamo.

		ZA	DO
S6	pregled	9,35	polnjenje 59,40
S9	pregled	9,35	polnjenje 75,00
S-50	pregled	9,35	polnjenje 293,65
S-100	pregled	9,35	polnjenje 561,50
CO -5 kg	pregled	9,35	polnjenje 80,65

Fizične osebe k tej ceni plačajo še davek in delo. Vsak, ki ima doma ročni gasilni aparat in želi, da bi ta aparat res rabil svojemu namenu, ga mora vsako leto vsaj enkrat oddati v kontrolo pooblaščenemu servisu tovarne gasilnih aparatov PASTOR. Preglede in polnjenje ročnih gasilnih aparatov na območju Kranja opravlja Zavod za PRTSK (požarno-reševalna tehnična služba Kranj).

Ciril Tomšič

DELAVSKI SVETI O INOVACIJAH

V drugem tromesečju letošnjega leta je sedem delavskih svetov obravnavalo devetintrideset iznajditeljskih predlogov.

1. Delavski svet tozđ TAP 12 predlogov.
2. Delavski svet tozđ GTI 14 predlogov.
3. Delavski svet tozđ VLP 4 predloge.
4. Delavski svet tozđ UU 2 predloga.
5. Delavski svet tozđ TKI 2 predloga.
6. Delavski svet tozđ Vzdrževanje 3 predloge.
7. Delavski svet DSSS 2 predloga.

1. Delavski svet tozda TAP je obravnaval 12 predlogov. Pet predlogov je bilo opredeljenih kot tehnična izboljšava, pet kot koristni predlog, dva pa sta bila odklonjena. Pozitivni predlogi prinašajo 1.289.687,44 din prihranka, avtorjem pa je bilo izplačano skupno 161.820,59 din.

2. Delavski svet tozda GTI je obravnaval štirinajst predlogov. Šest predlogov je bilo opredeljenih kot tehnična izboljšava, štirje kot koristni predlog, trije so bili odklonjeni, za en predlog pa je avtor posredoval pritožbo na delavski svet in ga bo komisija ponovno obravnavala. Pozitivni predlogi prinašajo 542.053,53 din prihranka, avtorjem je bilo izplačano skupno 72.950,50 din.

3. Delavski svet tozda VLP je obravnaval štiri predloge. En predlog je bil obravnavan kot izum, ker je prijavljen pri zveznem zavodu za patente (obravnavajo se glede na sklenjeno pogodbo), dva predloga sta bila opredeljena kot koristni predlog, en pa je bil odklonjen. Prihranek, ki ga prinašajo pozitivni predlogi, znaša 2.549.855 din, avtorjem pa je bilo izplačano posebno nadomestilo v višini 220.826,35 din.

4. Delavski svet tozda Umetno usnje je obravnaval dva predloga. En predlog je bil sprejet kot tehnična izboljšava, drugi pa je bil odklonjen. Za sprejeti predlog je bila na osnovi pozitivne ocene izplačana akontacija, tako da znaša višina izplačanega posebnega nadomestila 3.100, — din.

5. Delavski svet tozda TKI je obravnaval dva predloga. Oba sta bila opredeljena kot koristni predlog. Predloga prispevata k zmanjšanju fizičnega napora delavcev in izračun gospodarske koristi ni bil možen. Posebno nadomestilo je bilo izplačano v višini 2.000, — din.

6. Delavski svet tozda Vzdrževanje je obravnaval tri predloge. Dva sta bila opredeljena kot tehnična izboljšava, eden pa kot koristni predlog. Vsi trije predlogi prinašajo 87.067,10 din prihranka, posebno nadomestilo pa je bilo izplačano v višini 19.192,89 din.

7. Delavski svet Delovne skupnosti skupnih služb je obravnaval dva predloga. Oba sta bila opredeljena kot koristni predlog. Predloga prinašata 37.638,93 din prihranka, posebno nadomestilo pa je bilo izplačano v višini 3.134,35 din.

POVZETEK:

Pri štiriindvajsetih predlogih znaša izračunana oziroma ocenjena gospodarska korist 4.527.302,83 din, posebno nadomestilo pa je bilo izplačano v višini 483.024,68 din.

Skupni pregled pozitivnih predlogov, ki so jih sprejeli delavski sveti:

Inovacija Jožeta Klemenčiča na pralnem stroju za pranje brizganih izdelkov je velika pridobitev pri varstvu okolja.

Ime in imek avtorja	Naslov predloga	opredelitev
1. Pavle Balanč	Izboljšava na razmnož. stroju REX ROTARI 1050	korist. predl.
2. Pavle Balanč	Čistilna vreča na fotokopirnem stroju XEROX 720	korist. predl.
3. Rajko Benedičič	Izdelava eks. zračnice za konf. stroj I. stopnja za tov. R pnevmatiko na principu proste vulkanizacije v kotlu	korist. predl.
4. Janko Corn Franc Gramc	Tehnična izboljšava pri brizgalnem stroju	tehn. izbolj.
5. Stane Čebašek	Naprava za montažo in demontažo pri stroju za preizkušanje klinastih jermen	korist. predl.
6. Stane Čebašek	Lovilec in gasilec isker pri brusilnih strojih	korist. predl.
7. Stane Čebašek	Izvedba razstavnega prostora za avtopnevmatiko z nazornim prikazom konstrukcije in izvedbe avtoplaščev	korist. predl.
8. Tone Dolšek	Vlečenje plošč iz ebonitnih zmesi debeline 3,4 in 5 mm namesto dubliranja	korist. predl.
9. Pavel Homar	Rezanje transportnih trakov na Rotocure stroju	tehn. izbolj.
10. Andrej Hude	Merilno rezilna letev	korist. predl.
11. Ivan Kalan	Predelava nakladalcev na krupp tovornih prešah	tehn. izbolj.
12. Jože Klemenčič	Pranje brizganih izdelkov v pralnem stroju	tehn. izbolj.
13. Janez Korelc	Priprava na rezanje navojev z navojnimi čeljustmi na stružnicah	tehn. izbolj.
14. Janez Korelc	Omejevalec obdelovan- cev na stružnici	korist. predl.
15. Ljubo Kosmač	Čep pri vulkanizacij- skem kalupu za ščitnike	tehn. izbolj.
16. Ferdo Kociper	Sprememba tehnologije izdelave talnih oblog	tehn. izbolj.
17. Jernej Mali	Sekanje velozračnic	korist. predl.
18. Lojze Mravlja	Predelava tesnenja jedro-batnica na preši Herbert in Pomini — iz- delava blederejev	tehn. izbolj.
19. Rajko Nadižar	Prekromiranje lakirnih in tiskarskih valjev	tehn. izbolj.
20. Bine Ovin Milan Perne	Predelava hladilnega sistema brizgalnega stro- ja KSP 125 v cevarni	tehn. izbolj.
21. Marjan Peneš	Izboljšava na varnost- Marjan Markunnih napravah na stroju	korist. predl.
22. Albin Drošč	»Senk« št. 4 preizkusna Albin Čebašek postaja SKK TAP	korist. predl.
23. Janez Perčič	Dvigalno-odvijalna naprava	korist. predl.
24. Jože Primožič	Predelava etažne sti- skalnice »Belišče« 1000	korist. predl.
25. Slavko Rabotin	Ventil za vakumiranje avtozračnic	tehn. izbolj.
26. Anton Rozman	Naprava za avtomatsko Leopold Ratnikrezanje protektorja	korist. predl.
27. Franc Šter	Predelava pogona na Franc Mubi teristorsko regulacijo hladilne banje za briz- ganje avtozračnic	tehn. izbolj.
28. Viktor Šušteršič	Priprava za brušenje polžev z neenakomerno in enakomerno špiralo	tehn. izbolj.
29. Marjan Urh	Vulkanizacija plošč za mletje granulata iz plošč	tehn. izbolj.
30. Stane Vidmar	Podvulkanizirani butyl- ni velo, moped, 14 x 4 in avtoventil	izum
31. Pavel Vovk	Izboljšava pri kalupu za Janez Jereb kvadre	korist. predl.
32. Francišek Vrankar	Zaščita in popravilo akumulatorjev na elekt- ričnih samovozilkah — žabah	korist. predl.

TOTRA TERM- NOV SISTEM OGREVANJA

Že iz najstarejših časov človek teži za tem, da v okolici, ki ga obkroža, ustvari čim boljše in ugodnejše pogoje za življenje in delo. Z odkritjem koristi ognja in njegovim prenašanjem s prostega v naravna ali primitivno grajena zaprta bivališča nastajajo prve kali ogrevanja prostorov, v katerih človek prebiva.

Ta težnja se je ohranila do današnjih dni, od gretja danes zahtevamo, ne samo da vzdržuje temperaturo prostorov, v katerih se človek zadržuje v poprečju 16 ur na dan, temveč tudi, da nudi najbolj ugodne toplotno-fiziološke in higien-ske pogoje za življenje in delo. V današnjem času ne smemo zanemariti tudi ekonomičnost gretja, od katerega zahtevamo čimvečji izkoristek, kar pomeni, da je treba energijo, oziroma kurjavo čim bolj gospodarno izkoristiti.

Sistem, ki izpolnjuje vse te zahteve, in ki je najbližji »idealnemu« gretju, t. j. gretju, pri katerem je v prostoru nad podom višja temperatura, proti stropu pa nižja, je **toplovodno podno ogrevanje**.

Podno ogrevanje je staro več kot tisoč let. Od »Hipokavsta« iz časov pa do danes se je v glavnem spreminjal le material za grelni elemente. Torej, od kamnitih preko kovinskih do današnjih iz umetnih mas. Podobno ogrevanje je vrsta centralnega ogrevanja, pri katerem ima vloga grelnega telesa velika podna površina. Toploto prenaša topla voda, ki se od vira toplote pretaka po toplovodnih cevah. Cevi so v konstrukciji poda položene kačasto ali polžasto in zalite z betonom, ogrevajo pod, ta pa zrak v prostoru.

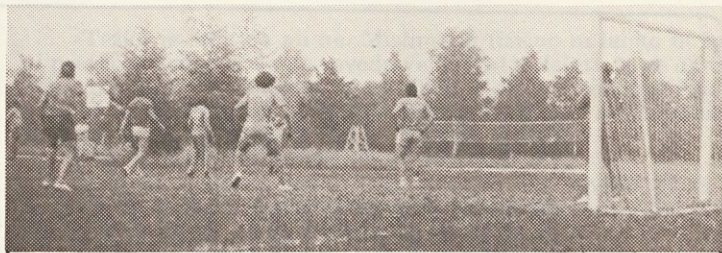
V Totri pridno sledimo razvoju in uporabi umetnih mas za različne namene. Tako smo nekaj let sledili razvoju na področju podnega ogrevanja

in uporabi cevi iz umetnih mas v ta namen v inozemstvu. Na podlagi teh izsledkov smo se odločili za sistem, pri katerem so cevi iz kopolimera polipropilena, ki po svojih mehanskih in kemičnih lastnostih najbolj ustreza zahtevam podnega ogrevanja. Podno ogrevanje je predvsem primerno za ogrevanje individualnih stanovaljskih prostorov lahko ogrevamo zunanje površine okoli hiše: dovoze v kleti ali kletne garaže, zunanje steze, tople grede, itd. Podobno ogrevanje lahko montiramo kot samostojno gretje ali v kombinaciji z radiatorskim. Zelo primerno je za izkoriščanje sončne energije ali s toplotnimi črpalkami. Predpogoj za vgradnjo podnega ogrevanja v stanovanjski objekt je zelo dobra izolacija samega objekta. To sicer podraži gradnjo, zato pa lahko prihranimo 20 do 30 odstotkov energije za gretje, kar ni malo. Poleg prihranka energije ima podno ogrevanje še celo vrsto prednosti, kot so:

- nizke delovne temperature (do 50 stopinj C)
- visok izkoristek toplote
- enakomerna razporeditev temperature v prostoru
- zdrava klima v prostoru (ni niti prepiha niti prahu)
- večji estetski učinek grelni elementi skriti)
- ni korozije cevi
- dolga življenjska doba (50let)
- občutek udobnosti (nižje temperature sten in predmetov v prostoru)
- gladke cevi (male pretočne izgube)
- polaganje je hitro in enostavno, itd.

Toliko zaenkrat o podnem ogrevanju kot novosti iz Totre.

Jeseni pa bomo v našem glasilu objavili nekaj več podatkov in napotkov za graditelje hiš, ki jih zanima podno ogrevanje. S. Ž.

USPEH NOGOMETAŠEV TOTRE

Med Totrinimi športniki so v zadnjem času največji uspeh dosegli nogometaši, ki so svojo ekipo osvojili prvo mesto v pomladanskem delu Trim lige v malem nogometu občine Ljubljana Moste-Polje. V ligi tekmuje 18 ekip iz delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Ekipa Totre je ostala neporažena in z enim samim neodločnim izidom krepko vodi po pomladanskem delu lige. Ekipo vodi Granda Janez, igrajo pa še Koštrevič Anđelko, Šustić Nenad, Smolej Marjan, Zver Marjan, Zijad Selman in Islamčević Enver. Na žalost jih na tekmah spodbuja bolj malo gledalcev in navijačev iz TOTRE.

Razen v Trim ligi nastopajo nogometaši Totre tudi na raznih priložnostnih turnirjih. Tako so pred dobrim mesecem zmagali na turnirju, ki ga je organizirala Sava.

Za razvedrilo, pa igrajo tudi proti veteranom Totre, kar je zanje sicer bolj tekma za trening, saj so jih v zadnjem srečanju premagali kar z 8:1. Veterani so se s svojo tehniko in iskušenostjo lahko upirali le prvih dvajset minut, nato pa je prevladala mladost in boljša telesna pripravljenost mladih. Upajmo, da bodo fantje še naprej tako uspešni in da bo po njihovi dobri uvrstitvi v pomladanskem delu lige tudi navijačev na tekmah jesenskega dela več.

Tomaž Pilej

RAZPIS

Takoj v začetku prihodnjega leta, 7. januarja, bomo v Savi svečano proslavili tridesetletnico samoupravljanja. Odbor za pripravo proslave se je že nekajkrat sestel, saj je treba do proslave speljati številne akcije. Odbor je na zadnjem sestanku med drugim sklenil, da razpišemo natečaj za »zaščitni znak«. Le-ta mora vsebovati sporočilo o tridesetletnici samoupravljanja (besedilo in simbol) ter sporočilo o šestdesetletnici Save Kranj. V pomoč tistim, ki se boste naloge lotili, objavljamo osnovo, kamor vrišite predlog simbola (samoupravljanja). To je ena možnost. Druga možnost pa je čisto nov, celovit predlog, ki ga lahko izdelate in vanj vnesete elemente.

V natečaju lahko sodelujete vsi člani sozda Sava. Predloge pošljite čimprej, najkasneje pa do 15. avgusta 1979 v **uredništvo** Save Kranj, Škofje-loška cesta 6, s pripisom »Natečaj«.

Vse predloge, ki jih lahko pošljete s svojim polnim imenom ali pa pod šifro, bo obravnaval odbor in sprejete nagradil.

V občini Ljubljana-Moste-Polje je bila 17. maja 1979 podelitev srebrnega znaka sindikata. Med dobitniki tega priznanja sta bili tudi bivši predsednik sindikalne konference delovne organizacije Totra, Boris Bricelj, in osnovna organizacija sindikata tozda Pozamenterijski izdelki.

SAMOUPRAVLJANJA
DELAVCEV

Sava Kranj

MLADI DELAVEC SAMOUPRALJALEC

V sredo, 27. 6. 1979, sem prisostvoval svečani podelitvi priznanja najboljšemu mlademu delavcu samoupravljalcu v naši delovni organizaciji. Prejel ga je mladi neposredni proizvajalec iz tozda Tovarna avtopnevmatike, konfeksioner tovornih radialnih plaščev Miloš Čabarkapa.

Ob podelitvi so bili prisotni predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij in tovariš Bohorič, glavni direktor delovne organizacije Sava.

Miloš Čabarkapa

Akcija Mladi delavec samoupravljalac je potekala od 1. septembra v preteklem letu do konca maja letošnjega leta. Akcija je potekala v ravni sozda, tako da za končnega »zmagovalca« še nismo izvedeli. V tekmovanje so bili vključeni vsi mladi, ki niso starejši od 30 let. Kriteriji za ocenjevanje so bili enotni za mlade iz proizvodnje in za one iz strokovnih služb. Po posameznih delovnih enotah v tovarni so predstavniki sindikata, predstavniki osnovnih organizacij ZK, vodstveni delavci in predstavniki mladine pretehtali, ocenjevali in točkovali delo in aktivnost slehernega mladega samoupravljalca. Vsak mesec smo lahko videli na oglasnih deskah po delovnih enotah seznime z imeni mladih. To je bila ocenjevalna lista s pripisanimi ocenami, po kriterijih in s skupnim seštevkom točk za posameznika.

Po devetih takšnih ocenjevanjih, ali kot so nekateri pravili – tekmovanjih, se je zadnje izteklo konec maja. Proglasitev najboljšega naj bi bila na Dan samoupravljalcev, 27. junija.

Na tem svečanem zaključku in proglasitvi doseženih rezultatov je tov. predsednica sveta konference ZSMS DO Sava, Vida Lončar, slovesno podelila priznanje in spominsko plaketo – relief mesta Kranja, tovarišu Milošu Čabarkapi, zaposlenemu v tozdu TAP-Konfekcija. Miloš je z marljivostjo na delovnem mestu, z aktivnostjo v številnih družbenopolitičnih organizacijah še posebej v mladinski organizaciji, in s humanimi odnosi do sodelovancev in ostalih ljudi to visoko priznanje resnično zaslužil.

Tudi predstavnik sindikata je v imenu vseh delavcev Save čestital najboljšemu in mu v spomin poklonil knjigo o našem velikem politiku, teoretiku samoupravljanja, tovarišu Edvardu Kardelju. Po prejetju čestitk vseh prisotnih, se je Miloš zahvalil za priznanje in darila. Tovariš Bohorič je, ko je čestital zmagovalcu, dejal, da je treba takšne akcije, kot je ta, predstaviti širši javnosti.

Vsi skupaj smo se še nekaj časa zadržali v prijetnem kramljanju in ocenjevanju akcije Mladi delavec samoupravljalac.

Bili smo enotnega mnenja, da naj podobne akcije še potekajo, saj vzbude v mladih tekmovalni duh, veliko lažje doseči cilj, poveča pa se tudi množičnost.

Da je to res, lahko vidimo že iz te, ravno kar končane preizkušnje, kajti pohvaliti moramo še veliko drugih mladih delavcev, ki so se borili za laskav naslov najboljšega.

Zato je bilo na razpravi večkrat omenjeno, da je treba z naslednjimi, prav tako dobro organiziranimi akcijami dati vedno vsem možnost uveljavitve. Vmesno bi bilo, da se zmagovalce proglasi tudi na ravni tozdov.

Ko smo se razšli, sem zaprosil Miloša za kratek pomenek. Ni imel veliko časa, ker se mu je mudilo na delo v popoldanski izmeni, na njegovo najbolj pomembno dolžnost, kot pravi sam.

Miloš se je rodil 11. 6. 1953 v vasi Lijeska, nedaleč od Bijelega polja v Črni gori. Je najstarejši sin petčlanske družine. Osnovno šolo je končal v domačem kraju. Njegova odločitev, da se izučni poklica v kovinarski stroki, je terjala njegovo prvo večjo žrtev in preizkušnjo v samostojnosti – zapustiti je moral domači kraj in se šolati v 200 km oddaljenem Nikšiču. Po končanem šolanju se je spet vrnil domov, obogaten ne samo z znanjem iz kovinarstva, ampak tudi z mnogimi življenjskimi izkušnjami. Ker v njegovem domačem kraju ni našel zaposlitve, se je Miloš podal na dolgo pot od doma. Prišel je k nam v Kranj. Toda tudi tu ni imel sreče s svojim poklicem. Zelezo je zamenjal z »gumo« v naši delovni

organizaciji. Začel je pri izdelavi avtozračnic. Ko je odslužil vojaški rok, je začel delati na konfekciji tovornih radialnih avtoplaščev, najprej kot pomočnik, kasneje pa kot konfeksioner. Tu dela še sedaj...

Mislím, da sem o njem že dovolj napisal in je že čas, da o sebi tudi sam kaj pove.

Miloš, praviš, da se ti mudi na popoldansko delo. Ali nam lahko opišeš svoj »delovni dan«?

»Odkvisno je od tega, v kateri izmeni delam. Vendar je približno enako, kadar sem dopoldne v tovarni, sem popoldne skoraj vedno na kakšnem sestanku ali na kaki drugi akciji. Če sem popoldne v službi, pa je tudi vedno dovolj dela: učim se, berem, ali pa imam kakšen sestanek... Če sem v nočni izmeni, se pa zgodi tudi, da se čez dan to oboje združi, ob desetih zvečer pa na delo.«

Praviš, da rad bereš in da se učiš. Kaj pa bereš?

»Rad prebiram prav vse. Posebno pa so mi všeč teme o samoupravljanju in marksizmu. Prav posebno sem vesel današnjega darila sindikalne organizacije, knjige o tovarišu Kardelju.«

Tvoja osnovna organizacija ZK Konfekcija te je predlagala v letu 1977/78 v dopisno politično osemmesečno šolo. Ali je to vplivalo na tvojo aktivnost v prostem času in v tovarni, ali si že prej sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah?

»Že prej sem sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah, saj sem član ZK od 1974 leta, bil sem član predsedstva in tajnik osnovne organizacije ZSMS Konfekcija.«

Kje pa sedaj aktivno delaš?

»Sem član komisije za idejnopolitično delo pri svetu konference, član komisije za idejnopolitično delo pri konfekciji, delegat pri SIS za izobraževanje in predsednik organizacije mladih osnovne organizacije Konfekcija.«

Kaj meniš o akciji Mladi delavec samoupravljalac?

»Jaz gledam na to z večih strani. Kot organizator sem tudi sam sodeloval pri izpeljavi akcije. Moram reči, da je naletela pri mladih na različne odzive, tako kot pri vsaki akciji: so tisti, ki so takoj za delo in se z njim spoprimejo, tisti ki čakajo na to, kako se bo izteklo, in tudi takšni (seveda v manjšini), ki negodujejo ob

takšnih spremembah, vendar tudi te zadnje potegne v vrtnec tekmovanja. Če pa jo pogledam z druge strani, kot dobitnik »najvišjega naslova«, si pa samo želim, da me to ne bi prevzelo in bi začel spati na lovorikah.«

Večkrat se je med potekom akcije Mladi delavec samoupravljalec in tudi danes na razpravi govorilo, da je bila ta akcija — »tekmovanje«?

»Vidim, da ti ta naziv ni preveč všeč, tudi meni ni. Mislim, da so na tekmovanjih zmagovalci — prvaki in zadnji — poraženci. Pri tej akciji ne bi smelo biti tako: prepričan sem, da je še veliko mladih pri nas v delovni organizaciji, ki so vredni tega naslova. Bolj posrečeno bi bilo, po mojem, reči izbor ali tekmovanje. Kajti bistveno je, da se po zaključku takšne naloge, kot je bila ta, izboljša raven našega znanja, povečajo izkušnje in dvigne aktivnost nas vseh, ter se razlike med nami zmanjšajo, s čimer se seveda dvigne tudi aktivnost na delovnem mestu pri izpolnjevanju plana proizvodnje.«

Še nekaj o delu na konfekciji: ali ti je delo všeč?

»Teško je reči: da ali ne. Mislim, da fizično ni lahko in tudi ni preveč razgibano. Je pa seveda veliko lažje delati, če se človek dobro razume s sodelovci in se vživi v delovno okolje. Kadar manjka sodelavcev na ostalih strojih, jih večkrat nadomeščam. Tudi to pomaga razbiti enoličnost pri delu.«

Kakšni so tvoji življenjski — osebni načrti?

»Rad bi zaključil katero od večernih šol, seveda bi se še aktivno ukvarjal z mladimi, prebiral literaturo naših in tujih pisateljev in ...«

Njegova želja je učiti se in se tudi nekaj naučiti, delati in tudi nekaj narediti!

Želi pa si natihoma, kot seveda vsi, da bi se preselili v večje stanovanje in da bi si ustvarili topel dom in družino. Toda to ni v prvem planu. Sam pravi, da še veliko ljudi živi v slabših pogojih kot on s svojo mlado ženo.

Takšen je Miloš. Zelo prijetno se je bilo z njim pogovarjati. Prepričan sem, da je z njim tudi tako prijetno delati.

Rudi Zevnik

POROČILO IZ »VLASINE 79«

Najprej vas vse prav-lepo pozdravljam iz ne prav lepe Vlasine. Kajti tukaj že šesti dan dežuje, tako da je prav lepo blato, po njem pa ni preveč prijetno hoditi.

V brigado sem odšel predvsem, zato, da navežem stike z drugimi mladinci in mladinci

1000 km dolgo pot na Vlasino. Na Vlasino smo prišli z enodnevno zamudo, ker se nam je že 50 km iz Kranja pokvaril avtobus. Noč smo prespali v pokvarjenem avtobusu, kar pa ni bilo udobno. Drugi dan smo do 14. ure čakali na drugi avtobus, ker pa tega še ni bilo, so zasilno popravili prvega. Tako smo nadaljevali pot do Zagreba, nakar smo srečali k nam namenjeni avtobus in se vanj presedli.

V naselje smo prišli 11. junija 1979 ob 3. uri zjutraj. Vsi smo bili navdušeni nad lepoto paviljonov in sob, toda okolica še ni bila urejena, tako da smo morali prve tri dni še urejati okolico paviljonov. Prve dni ni bilo elektrike in vode. Pitne vode še sedaj ni, tako da jo morajo voziti s cisternami. Dan v naselju se začne ob 4.30, nato je do 5. ure čas za telovadbo, umivanje in pospravljanje. Do 6. ure je zajtrk, ob 6.30 pa je odhod z avtobusi na traso, oddaljeno iz naselja 10 km, na nadomrski višini 1750 m. Od 7. ure do 10.30 minut delamo, nakar je do 11. ure malica, po malici pa delamo do 14. ure. Sledi odhod v naselje. Od 14.30 do 15.30 je kosilo. Po njem so na vrsti razni krožki in kulturne prireditve, do 22. ure. Tak je delavni dan v brigadi »Vlasina 79«. Krožki so naslednji: foto-klub, foto-kino klub, priprave za izpit na avtomobil, košarka, nogomet, rokomet, karate, radio klub in odbojka. Jaz hodim v foto-klub in radio-klub, sem član komisije za informiranje, kjer pišem dnevne novice, razmnožujem matrice in urejum Bilten.

Vseh brigad skupaj je šest. Brigadirjev je tristo, od tega štirinpetdeset brigadir. Brigade so iz raznih koncev Jugoslavije in to:

Trenutki oddiha med delom

1. Omladinska radniška brigada »Lazar Savatič-Metalac Ruma
2. Omladinska radniška brigada »Ivo Lola Ribar« Voždovac
3. Omladinska radniška brigada »Vranek Mato-Čapajev« Dugo Selo
4. Omladinska radniška brigada »Dragan Bubič« Kotor Varoš
5. Omladinska radniška brigada »Stane Žagar-mlajši« Kranj

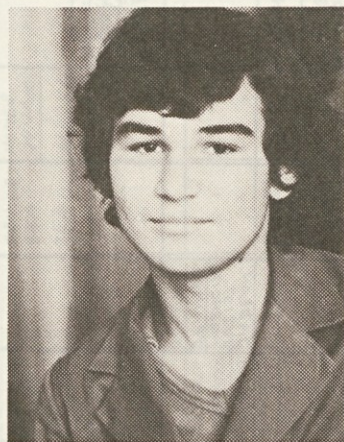
Letos računajo, da bodo tri izmene na Vlasini pogozdile

1000 ha z blizu 2 milijona sadikami v vrednosti dveh milijard dinarjev. Organizator akcije je Medobčinska konferenca ZSMS Južnomoravskega rajona Leskovac. Naša brigada »Stane Žagar - mlajši« zasaadi dnevno približno 1755 sadik. Delali pa bomo en mesec in to od 11. junija 1979 do 11. julija 1979.

Toliko za sedaj. Več o delu in življenju na mladinski delovni akciji pa prihodnjič.

Brigadirski zdravo!

Zdene Omejc

Zdene Omejc

kami iz vse Jugoslavije. Spodbudo za to sem dobil od prijateljev in sodelavcev. V naši delovni organizaciji Savi so vpisovali kandidate za sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah. Prijavil si se lahko za eno od štirih: Vlasina, Istra, Djerdap, Rijeka. Jaz sem se prijavil za Vlasino, ker je ta akcija zvezna in pridejo mladinci in mladinke iz vseh koncev Jugoslavije.

Pred odhodom smo imeli tri brigadne konference. V soboto, 9. junija 1979 smo se ob 18. uri zbrali pred občino v Kranju, nakar smo si razdelili majice, vsak je dobil dve. Poslovili smo se od komandanta kranjskih lokalnih brigad, Mileta Miloševića in sekretarja mladinske organizacije, Jureta Tomažiča. Ob 21. uri smo odrinili z avtobusom na

S krampi in lopatami ter mladostjo spreminjamo okolje

NAGRADNA SKANDINAVSKA KRIŽANKA

TUDI TRIMSKO STEZO IMAMO

Krajevna skupnost Stražišče se razprostira na desnem bregu reke Save pod Šmarjetno goro na severni in Sorškim poljem na južni strani. Je izrazito delavsko kmečko naselje z okoli šest tisoč prebivalci. Odrasli so povečini zaposleni v treh velikih tovarnah, ki stojijo na območju naše krajevne skupnosti: v Iskri, Savi, Tekstilindusu. Imamo tudi lepo, novo eno najbolj sodobnih šol v naši ožji domovini, šolo Lucijan Seljak. Pohvalimo se lahko z lepimi športnimi objekti, ki so jih ob izdatni pomoči družbe,

zgradili športniki in športni delavci športnega društva Save: imamo rokometno, nogometno in košarkarsko igrišče, dom TVD Partizan s trim kabinetom ter edinstven objekt v Jugoslaviji, novo kolesarsko dirkališče, ki je dostopno krajanom vseh starosti, od malčkov do najstarejših. Ob vsem naštetem bi si kdo mislil, da je to pravzaprav vse, kar v krajevni skupnosti potrebujemo. Toda temu ni tako. Naši krajanjani so ugotavljali, da poleg športnih, potrebujemo tudi objekte za kulturne prireditve, kjer bi se

naši krajanjani sestajali, videli in poslušali kakšen koncert, kino predstavo ali kakšno drugo prireditev. Stari dom Svobode je že dolgo neuporaben in razpada, sredstev za popravilo in obnovo pa od nikoder. Krajanjani so se zbrali, ugotavljali in se dogovarjali in na koncu po tistem »Pomagaj si sam« prišli do referendum, izglasovali samoprispevek in dom že popravljajo, gradijo... Ob domu bomo dobili tudi večnamensko dvorano za različne prireditve kulturnega, športnega ali družabnega pomena.

Toda to še ni vse. Člani TRIM kluba ŠD Sava so že pred dvema leti ugotovili, da v verigi športnih objektov v naši krajevni skupnosti še nekaj manjka. Trimska steza namreč. Lotili so se dela in dan za dnem z mnogo dobre volje, s prostovoljnimi udarniškim delom napredovali, počasi, meter za meter, toda vztrajno. Ni jih bilo veliko in tudi kaj prida pomoči niso bili deležni. Nekaj sredstev so dobili od TKS, levji delež pa je prispevalo športno društvo Sava, vse ostalo pa člani sami. Delali so, vztrajali in... v nedeljo, dne 17. junija ob 9. uri je predsednik TRIM kluba Sava, tovariš Matjaž Miklavčič,

zbrane na začetku trimske steze pozdravil z besedami:

Spoštovani gostje, dragi prijatelji!

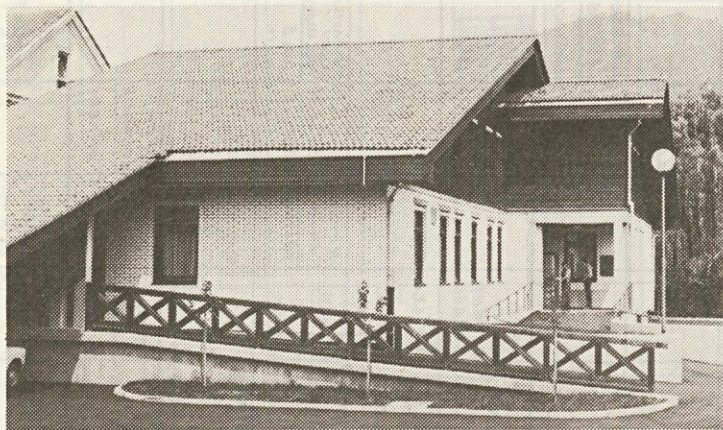
Člani TRIM kluba Sava Kranj stojimo danes pred pomembno delovno zmago — z amaterskim in poštovnim delom zgrajeno TRIM stezo predajamo ob krajevnem prazniku Stražišča vsem krajanom.

Steza je dolga okrog 2500 metrov. Na njej je dvajset postaj z različnimi orodji, pot pa je speljana po prijetno razgibanem terenu. S ponosom lahko povem, da je ena najlepših tovrstnih steza.

Če se vprašamo, kaj nam pomeni TRIM steza — potem je odgovor naslednji: to je pot, ki te popelje nazaj v naravo, stran od mestnega hrupa, ropota strojev, stran od bencinskih hlapov in naporov vsakdanjega življenja. Popelje te po ozkih stezicah v naročje zelenih gozdov in pisanih trat.

Zato tedaj, ko krenemo na stezo, prislunemo utripu narave — šumenju vetra v krošnjah dreves, ptičjem žvrgolenju, naj nas omami dehtenje poletnih trav, naj se naše oči potope v zelenje gozdov in modrino neba.

Na TRIM stezi bomo našli duševni mir in si okrepili telo na preprostih napravah postavljenih v naravnem okolju.

Ob krajevnem prazniku so v Stražišču odprli tudi nov zdravstveni dom

FUNKCIONALNE ZVRSTI SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

Slovenci smo dobili svojo prvo knjigo leta 1550, dobrih sto let po izumu tiska, kar štejeemo za rojstno letnico slovenskega knjižnega jezika. To je bil Trubarjev Katekizem, namenjen predvsem širjenju protestantske vere.

Ni pa naključje, da je bila prva slovenska beseda tiskana že prej; bila je namreč sestavni del nemškega besedila o upornih kmetih. Tako je bilo geslo slovenskih upornih kmetov stara pravda in začetek slovenske puntarske pesmi: Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna — natisnjeno leta 1515, torej že pred izidom prve slovenske knjige.

Danes je slovenski knjižni jezik sorazmerno na visoki stopnji. Zaradi kulturnega, upravnega in tehničnega razvoja se je tudi slovenski knjižni jezik glede na funkcijo razcepil na več funkcionalnih vrst. Lahko rečemo, da glede na

vsebino, snov in namen sporočila ločimo naslednje glavne funkcionalne vrste slovenskega knjižnega jezika:

- jezik vsakdanjega sporazumevanja,
- strokovni jezik,
- znanstveni jezik,
- publicistični jezik,
- umetnostni (leposlovni) jezik.

Vsaka funkcionalna zvrst knjižnega jezika ima svoj slog, vendar med temi slogi ni ostrih meja, saj imajo vsi skupno jezikovno osnovo (iste oblike, podobne glavne stavčne vzorce, enako splošno besedišče). Tej skupni nevtralni jezikovni osnovi pa vsaka posamezna zvrst dodaja svoje značilnosti, mnogokrat je to predvsem izrazje in svojevrstna stavčna skladanja.

Strokovni jezik in terminologija na Slovenskem

Strokovni jezik uporabljajo ljudje različnih strok od kvali-

ficiranih delavcev do strokovnjakov z visoko izobrazbo.

Tudi strokovni jezik ima splošno jezikovno osnovo, ki pa jo prepletajo strokovni izrazi in ustaljeni obrazci, značilni za določeno stroko.

Tuj izraz iz latinskega jezika za strokovni izraz, ime (tj. besedo, ki označuje kak natančno opredeljen pojem) je TERMIN. Izpeljanka iz tega termina (o) + logija pa pomeni imenoslovje, izrazoslovje, izrazje, celotnost strokovnih izrazov na kakem področju, npr. medicinska, pravna, filozofska terminologija.

V pripravah za posvetovanje Slovenščine v javnosti je bilo poudarjeno, da opravljeno terminološko delo ni dovolj poznano. Tako naj bi informativni popis stanja omogočil praksi, da bi izrabljala dosežke terminološkega dela, spodbudil pa naj bi k delu tiste, ki tako delo začenjajo, morda pa tudi tiste, ki nujnosti tega dela še niso spoznali.

Kakor hitro se je v okviru slovenskega knjižnega jezika izoblikoval tudi strokovni jezik, se je pojavila tudi potreba, da se zbere in uredi izrazje določene stroke. Razvoj terminologije na posameznih področjih pa je odvisen od razvoja stroke, od tehnološke stopnje

(drugačna terminologija na stopnji obrti in drugačna v sodobnem proizvodnem procesu) in tudi od uveljavljanja v slovenskem prostoru in v slovenskem jeziku.

V 20. stoletju je razvoj slovenske terminologije odvisen od usode strok v predvojni in povojni Jugoslaviji. Prizadevanja za slovensko terminologijo v posameznih strokah in v znanosti so naraščala s postopnim ustanavljanjem fakultet Univerze v Ljubljani po letu 1919, nekaterih šele po drugi vojni, in z ustanovitvijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti 1938 (v nadaljnjem besedilu SAZU). Danes poskušajo v številnih strokah sistematično organizirati terminološko delo, deloma v okviru terminološke sekcije SAZU, deloma v okviru posameznih strok (fakultete, društva, delovne organizacije). Delo terminoloških komisij sta: Splošni tehnički slovar (1962, 1964, 1978) in Slovenski elektrotehniški slovar (1957—1970).

Ostali slovarji so delo posameznikov ali manjših skupin. Ni naključje, da imajo najbogatejšo gradivo na področju kmetijstva in živilstva, kjer imajo danes že blizu 50 tisoč listkov gradiva. Njihovo delo sega že v 18. in 19. stoletje, po 2. svetovni vojni pa je njihovo

Na novi trim stezi

Preizkusili bomo svoje spretnosti, si nabrali vzdržljivosti in predvsem ohranili zdravje in mladost.

Da, tebi je namenjena TRIM steza — tebi, človek, naj si mlad ali star. Tebi, ki sedi v pisarni ali delaš ob stroju ali se učiš v šoli. In verjemi, vračal se boš sem v naravo!

Rad bi se zahvalil vsem, ki so prispevali svoj delež k gradnji, vsem, ki so nas podpirali, predvsem pa hvala

našim članom za prostovoljno delo in voljo, s katero smo premagali marsikatero oviro, ki se je postavila pred nas med gradnjo.

Vesel sem, da TRIM stezo predajamo v uporabo prav ob krajevnem prazniku našega Stražišča. Ob naši delovni zmagi je prav, da se spomnimo tudi naše preteklosti. Prav gozdovi so bili nekoč srce našega odpora proti okupatorju, tu se je v krvi rojevala naša svoboda. Tega tudi

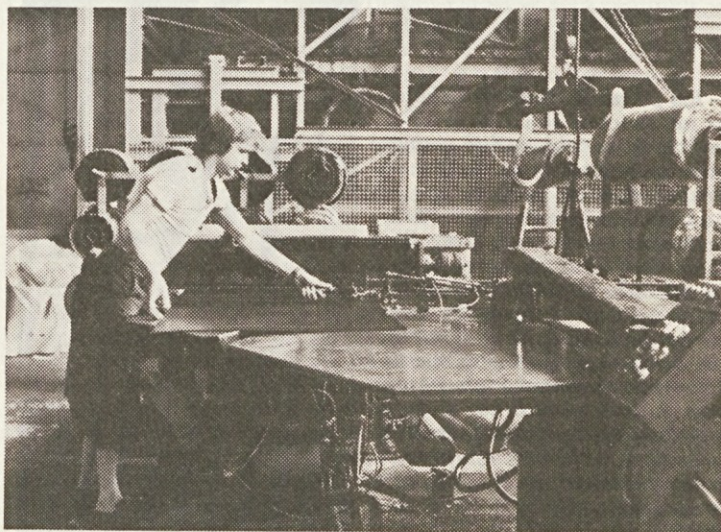
danes ne smemo pozabiti in naše delo mora biti usmerjeno ter povezano, ne samo v borbi za večji napredek, temveč tudi pri ohranitvi naše svobode.

Ob koncu bi rad poudaril, da je pomembno, da se vsak zaveda tudi pomena varstva okolja, ki žal prav ob naši poti ni vzorno. Tudi v tem pogledu ohranimo človeško dostojanstvo.

Da, naši gozdovi so bili pred petintridesetimi leti streha, zavetje in drugi dom junakom, ki so se bojevali za nas, za našo svobodo, za naš danes,

za naš jutri. In glej, ti isti gozdovi, tudi danes vabijo, njih in nas — vse in vsakogar in nesebično, kot samo narava zna in zmora, šepetajo, tiho, neslišno, ponavljajo. »Prisluhnimo šumenju vetra v krošnjah dreves, ptičjemu žurgolenju, omami in dehtenju polletnih trav, modrini neba, okolju, ki vrača duševni mir.« Vse to resnično ponuja novo zgrajena TRIM steza pod Smarjetno goro. Obiščite jo in prepričajte se!

Marina Cicmil
OŠ Lucijan Seljak

delo resnično načrtno organizirano. Od svojega bogatega gradiva so za slovar slovenskega knjižnega jezika dali okoli 15 tisoč gesel, za prvo in drugo izdajo Slovenskega tehniškega slovarja pa več kot 4.500 izrazov. Sodelovali so tudi pri pripravi Priročnika slovenskega knjižnega jezika za tehnike (1970). Terminološka komisija je izdelala načrt za kmetijski in živilski tehniški slovar, ki bo obsegal šest knjig v petindvajsetih zvezkih; doslej so izšli trije zvezki iz prve knjige in celotna druga knjiga (skupno skoraj 10.000 gesel). Delo teče. Neprecenljive vrednosti pa je dejstvo, da so razvili tudi svoj odnos do jezikoslovnih vprašanj svoje stroke — približali so se načelom živega slovenskega besedotvorja. Počasi in previdno osvajajo negibne tuje izraze (zlasti v znanstveni literaturi), hkrati pa čistijo tujo navlako za pojme, za katere imamo domače izraze. S svojimi spoznanji seznanjajo tudi RTV in lektorje pri dnevnih in periodičnih časopisih. Omenjena terminološka komisija je sestavni del tehniške sekcije terminološke komisije SAZU, kjer deluje tudi veterinarska sekcija. Prva slovenska veterinarska knjiga je izšla 1784. leta, l. 1850 pa je bila ustanovljena prva slovenska veteri-

narska strokovna šola s slovenskim učnim jezikom. S to šolo se je pričelo slovensko veterinarsko izražanje hitreje razvijati. Načrtno delo na področju veterinarske terminologije se je pričelo šele po osvoboditvi (od l. 1972 samostojna veterinarska terminološka sekcija). Veterinarske strokovne izraze zbirajo v slovenski strokovni in poljudni literaturi, pri veterinarjih na terenu in pri živinorejcih. Novim, tujim izrazom se ne morejo izogniti, jih pa poskušajo sloveniti ali jim vsaj dati slovensko obliko. Pripravljajo slovar, ki bo izhajal v snopiščih — pripravljene so črke A, B, C, Č.

Tudi medicinska sekcija Terminološke komisije SAZU ima že obsežno gradivo za slovar — izdala je že poskusni snopič z gradivom črke A kot izhodišče za razpravo.

Sicer pa že obstajata dva slovarja medicinskih terminov:

Mirko Černič: Slovenski zdravstveni besednjak (1957)

Rudolf Del Cott: Medicinski terminološki slovar (1972)

Naravoslovna sekcija Terminološke komisije SAZU deluje od leta 1955, obdeluje pa področje geografije, mineralogije in geologije, matematike, astronomije, meteorologije,

kemije, blagoznanstva, botanike itd. Izdali so dva slovarja: A. Vadnal Matematična terminologija, O. Sajovic Terminološki slovar opisne geometrije. Izdelani so osnutki slovarjev za geologijo, mineralogijo, paleontologijo.

Tehniška sekcija, ki jo vodi prof. inž. Struna, pripravlja drugo popravljeno in dopolnjeno izdajo tehniškega slovarja. Prvi zvezek je izšel 1978. leta.

Elektrotehniki so svoje terminološko delo pričeli skoraj pred 50 leti, zato imajo danes resnično obsežno gradivo slovenskih izrazov, ki obsega že nad 30 tisoč listkov, novejša angleško — slovenska kartoteka pa bo v kratkem dosegla 20 tisoč listkov. Slovenski elektrotehniški slovar obsega štiri najst zvezkov Mednarodnega slovarja. V knjigi Elektronski računalniki (Ljubljana 1971) je posebno poglavje izrazje s področja računalništva. Za objavo je pripravljenih še več zvezkov, vendar je izid odvisen od finančnih sredstev. V zvezkih slovarja, ki so doslej izšli, so razen slovenskih izrazov in definicij, še srbohrvatski, francoski, angleški, nemški in italijanski izrazi. Tako so elektrotehniki dobili slovar, v katerem so izrazi v vseh tistih jezi-

kih, ki jih pri svojem delu najbolj potrebujejo.

Osnovna naloga komisije je: zbiranje in zapisovanje obstoječih izrazov, tvorba novih izrazov, sestavljanje definicij za sprejete izraze in opremljanje slovenskih izrazov s tujimi izrazi. Prizadevajo si, da bi najbolj pereče probleme reševali sproti, kar pa je zaradi izredno naglega napredka tehnike zelo težko. Velik del pišočih elektrotehnikov z razumevanjem sledi razvoju elektrotehniške terminologije, vendar nekateri v poplavi »kompjuterizacije« sodijo, da so najbolj znanstveni (reci nerazumljivi), če se izražajo tudi tako: «... kompjuter v onlajn sistemu na displeju in ploterju ni dal autputa».

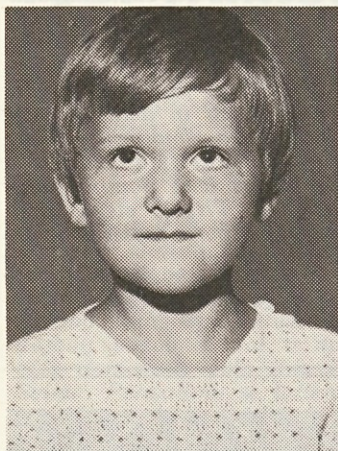
Na področju metalurgije in rudarstva v Sloveniji uporabljajo ti večjezične slovarje, ki so jih tudi prevajali. Gradivo je izhajalo kot priloga revije Rudarsko-metalurškega zbornika (nekako do črke E).

Z rudarsko terminologijo se je ukvarjalo in se še ukvarja več strokovnjakov, vendar terminološka sekcija pri Zvezi rudarskih, geoloških in metalurških inženirjev in tehnikov ni zaživela. Slovenskega slovarja za to področje za zdaj še ni.

(Nadaljevanje na 16. strani)

PRVI NASTOP

imeli vajo, me je tovariš Zvone poklical k sebi. Povedal mi je, da bom v petek tudi jaz nastopila. Kar verjeti nisem mogla besedam, da sem res jaz izbrana za nastop. Vsa vesela sem pritekla domov z novico, da bom prvič nastopila. Tisti večer nisem mogla takoj zaspati. Ker sem bolj majhne rasti, me je skrbelo, če bodo dobili tako majhno obleko. Petkove popoldanske ure so bile zelo dolge. Hodila sem

v sobo, iz sobe, v kopalnico, pa zopet v kuhinjo, pogledala na uro, ura pa ni hotela nikamor. Zopet sem šla nazaj v kopalnico, da bi se čimbolje uredila. Uporabila sem tudi nekaj maminih dišečih pripomočkov. Oči mi je obljubil, da me bo prišel slikat, ko bom oblečena v narodno nošo. Oblečena v narodno nošo sem svoj prvi nastop čakala pred številnim

občinstvom v Škofji Loki. Zapisala sem v kolu belokranjske plesne, bilo je le malo treme, zato je bilo tudi napak manj. Moj prvi nastop mi je pregal tremo in me še bolj spodbudil k vestnem sodelovanju v pionirski folklorni skupini.

Tanja Rakovec,
učenka 4. b. razreda
OŠ Lucijan Seljak

Pri pionirski folklorni skupini na osnovni šoli Lucijan Seljak sem začela vaditi v drugem razredu. Sedaj vadim že drugo leto. Za folkloro me je navdušil, še predno sem začela hoditi v šolo, moj brat Bojan. Naučil me je nekaj pesmi in plesnih korakov. Ko mi je pripovedoval o nastopih, sem si potihem tudi sama želela, da bi bila na njegovem mestu. Prve plesne korake na vajah sem morala plesati kar s svojo sošolko. Ker je bilo plesalcev premalo, sem si sama priskrbelo plesalca in to mojega bratranca Marka. Neki četrtek v letošnjem letu, ko smo

ZAHVALE

Najlepše se zahvaljujem vsem delavcem, sodelavcem, vodstvu Vulkanizacije TAP, članom ostalih služb SKK Sava Commerce, ter Marici Hacetovi in vsem, ki so prispevali za tako lepa darila ob mojem odhodu v pokoj. Darila mi bodo trajen spomin na kolektiv.

Vedno se vas bom spominjal s hvaležnostjo. Predvsem vam želim veliko uspehov pri delu, veliko zdravja in medsebojnega sodelovanja.

vaš sodelavec
Anton Galjot

Vsem sodelavcem Tovarne avtopnevmatike in Skladišča gotovih izdelkov ter sodelavcem iz oddelka avtozračnic se iskreno zahvaljujem za darilo ob odhodu v pokoj.

Rozalija Gajser

Vsem sodelavcem se iskreno zahvaljujem za lepo darilo ob mojem odhodu v pokoj.

Lojzka Pernuš

(Nadaljevanje s 15. strani)

Področje kemije

Komisija za slovensko kemijsko terminologijo in nomenklaturu se v okviru Slovenskega kemijskega društva že od leta 1962 ukvarja z urejanjem slovenskega izrazja na področju kemije in kemijske tehnologije.

Sprva je komisija zbiralna in urejala gradivo za 2. del Splošnega tehniškega slovarja, kasneje pa je začela pripravljati lasten kemijski terminološki slovar, ki naj bi imel glavna gesla prevedena v več jezikov. Potreba je velika, saj je kemijska stroka zelo razčlenjena in posega skoraj v vse druge tehniške stroke. Zaradi naglega razvoja kemije in kemijske tehnologije se je zlasti v zadnjih letih pojavilo mnogo novih izrazov, predvsem angleških, ki še niso povsem ustrezno prevedeni v slovensščino.

Kemija obravnava tudi ogromno število kemijskih spojin — teh je danes znanih že okoli pet milijonov. Komisija je pripravila Slovensko kemijsko nomenklaturu (l. 1966), ki je prilagojena jezikoslovnim posebnostim slovensčine.

Komisija je po letu 1970 na osnovi tuje predloge izdelovala

večjezični kemijski slovar. Slovar obsega le gole pojme (okrog 11 tisoč izrazov) v štirih jugoslovanskih jezikih, angleščini, nemščini, francoščini in ruščini.

Končni cilj delovanja te komisije je izdaja slovarja slovenske kemijske terminologije, ki bo sestavljen po vzoru splošnega tehniškega slovarja in bo le-tega dopolnjeval.

Vzporedno s temdelom pa je komisija pripravila tudi novo, izpopolnjeno izdajo Slovenske kemijske nomenklature.

Področje tekstilne terminologije obdeluje stalna terminološka komisija na oddelku za tekstilno tehnologijo že od 1956. leta. Njen cilj je slovar slovenske tekstilne tehnologije, svoje gradivo pa je prispevala tudi za splošni tehniški slovar in za slovar slovenskega knjižnega jezika. Komisija je dokončno predelala nad tri tisoč izrazov iz predilstva in tkalstva.

Leksikona teh izrazov bi bila vesela predvsem industrija. Tekstilni center v Kranju je leta 1967 izdal Tekstilni slovar (poskusni snopič), ki pojme razloži, navedene pa ima tudi ustrezne nemške in angleške izraze.

Področje železnice

je bilo kljub velikemu gospodarskemu pomenu in razširjenosti jezikovno izredno dolgo zastavljeno. Šele v zadnjih desetih letih so začeli prevajati v slovensščino pravilnike, navodila, priročnike, samoupravne sporazume, itd. Od službenih glasil samo eno izhaja v slovensščini. Sistematične skrbi za jezikoslovno kulturo ali za ureditev ustrezne terminologije ni.

Področje urbanizma

je terminološko obdelano v Urbanističnem terminološkem slovarju (l. 1976), ki je rezultat večletne raziskovalne naloge; to nalogo sta financirala Urbanistični inštitut SRS in Raziskovalna skupnost Slovenije. Slovar vsebuje 2617 samostojnih gesel z razlagami. To slovarsko delo pa zaključuje prvo obdobje terminološkega dela Urbanističnega inštituta SRS; dogajanja v stroki in nastajanje novih pojmov bo spremljala stalna rubrika v Informativnem biltenu tega inštituta.

Področje prava

Zbiranje gradiva za ureditev pravne terminologije teče že od leta 1940, osnovno gradivo je bilo pripravljeno leta 1950; zaradi spreminjajoče zakono-

daje pa gradivo še urejajo in dopolnjujejo (po stališču pravne sekcije, sprejetem l. 1967). Pravno terminologijo sestavljajo kot inventar pravnega izrazja, ne pa kot razlagalni slovar niti kot leksikon z obširnejšo razlago.

Področje ekonomije

načrtno ni bilo obravnavano, terminološka vprašanja so reševali v Ekonomski reviji (Terminološki kotiček), posamezni raziskovalci pa so sodelovali pri sestavi leksikona Cankarjeve založbe v Ljubljani (l. 1973).

Področje filozofije

V 19. stoletju, v času oblikovanja slovenske filozofije se je dejansko uredila samo terminologija cerkvene filozofije. Marksistična filozofija je s filozofskega stališča prevedena neustrezno, manjka tudi heglvska terminologija. Terminološko delo trenutno opravlja samostojna raziskovalna skupina pri Filozofski fakulteti — zbrala je okrog 7 tisoč gesel, definiranje pa bo trajalo več let.

Umetnostna sekcija

Terminološke komisije SAZU pripravljajo gradivo za izdelavo terminoloških slovarjev naslednjih področij: muzikologije z glasebenim narodopis-

MLADINSKI IZLET

Zbrali smo se 23. junija 1979 ob 7. uri pred hotelom Creina v Kranju. Trije avtobusi so odpeljali približno sto mladih proti Škofji Loki. Po slabi in zelo vijugasti cesti smo po približno uri in poln prispeli v majhno primorsko mesto Cerklje. Naš namen je bil, da si ogledamo bolnico Franjo.

Na parkirnem prostoru smo si razdelili sendviče in sokove. Že smo iskali prostor pod drevesi, kajti sonce je bilo že visoko in je pošteno grela. Po končanem zajtrku smo se peš odpravili v brezno bolnice Franje. Tiho je pihal veter, mi smo bili molčeči, ko smo si ogledovali prostore nekdanje partizanske bolnice. V vsakem izmed nas se je prebudila misel na nekdanje trpljenje partizanov, v kakšnih okoliščinah so se zdravili ranjenci in kakšne aparature in priprave so imeli za zdravljenje. Vsi so se zelo zanimali za agregat in njegovo delovanje v času NOB. Imeli so rezervat za vodo postavljen zelo visoko iz katerega je bila speljana cev, ki je vodila na agregat. Ko smo si vse temeljito ogledali, kupili značke za spomin, smo se odpravili po kamniti stezi nazaj k avtobusom.

Malo smo posedeli pred bifejem, nato pa smo se odpeljali spet po isti poti nazaj, proti Visokem. V avtobusu je postajalo živahneje, zaslišala se je pesem, komaj smo čakali, da izstopimo. Res, prišli smo na Visoko. Od avtobusa pa do Tavčarjeve domačije je bilo deset minut hoje. Že od daleč je dišalo po pečenju na žaru. Bilo je zelo vroče, in vsak si je poiskal prostor v senci. Po obilnem obedu smo si malo odpočili.

Sestavili smo ekipe za tekmovanje v nogometu. Igrali so skoraj celo popoldne, ne da bi bil kdo od njih naveličan. Bilo je dosti smeha, plesa in dobre jedače na žaru, vendar kmalu nas je začel priganjati čas.

Bilo je lepo, vreme smo imeli čudovito, kar se tiče jedače in pijače ni bilo problemov. Vendar želim za bodoči centralni mladinski izlet večjo udeležbo kot je bila sedaj.

Dolfe Sitar

jem, gledališča, baleta, filma, radia in televizije. Obstajata že Menašajev Evropski umetnostnozgodovinski leksikon in Mednarodni slovarček tehniških gledaliških izrazov.

Področje vojske

Slovar slovenske vojaške terminologije je izšel za dan JLA 22. decembra 1978. leta.

Področje čevlarske industrije

je pričela terminološko obdelovati skupina strokovnjakov čevlarske stroke v sodelovanju z dvema studentkama slavistike in prof. dr. Breda Pogorelec (l. 1976). Dejo je steklo na pobudo Industrijskega kombinata Planika Kranj, sofinancirala pa ga je Republiška raziskovalna skupnost Slovenije. Rezultati dela avtorici niso znani, vsaj prepričana je, da v tiskani obliki tega slovarja še ni.

Povzetek omenjenega gradiva so predvsem naslednje ugotovitve:

1. Pomembne dosežke pri terminološkem delu imajo tista področja, kjer organizirano in načrtno delujejo terminološke komisije. To pa se odraža:

a) v že izdanih in objavljenih razlagalnih slovarjih ali vsaj v nomenklaturah;

b) v sistematičnih prijavah za izdelavo slovarjev.

2. Prizadevanja posameznikov pri oblikovanju terminov, dosledna raba v lastnih publikacijah in razpravljanje v jezikovnih kotičkih so pomemben dejavnik. Žal ostaja ta problematika le v ozkem krogu strokovnjakov in nima takega vpliva na uporabnike, kot ga ima slovar.

3. Večinoma je financiranje terminološkega dela velik finančni problem, včasih pa kljub finančnim možnostim ni strokovnjakov za tako delo (npr: železniško gospodarstvo).

4. Terminologija je pomembna ne samo za nacionalni knjižni jezik, ampak tudi zato, ker jo je le tako mogoče primerjati z drugimi jeziki prek računalniške obdelave.

V okviru akcije UNESCO (oz. dunajskega INFOTERMA) bi se lahko pričela računalniška obdelava slovenskih terminologij. Žal pa v to obdelavo ne bo možno vključiti področij, ki terminov nimajo popisanih.

V pripravi je izdelava Mednarodnega tehniškega slovarja, v katerem naj bi bilo tudi slovensko tehniško izražanje.

Na portoroškem posvetovanju me je ohrabilo dejstvo, da je toliko slovenskih vidnih

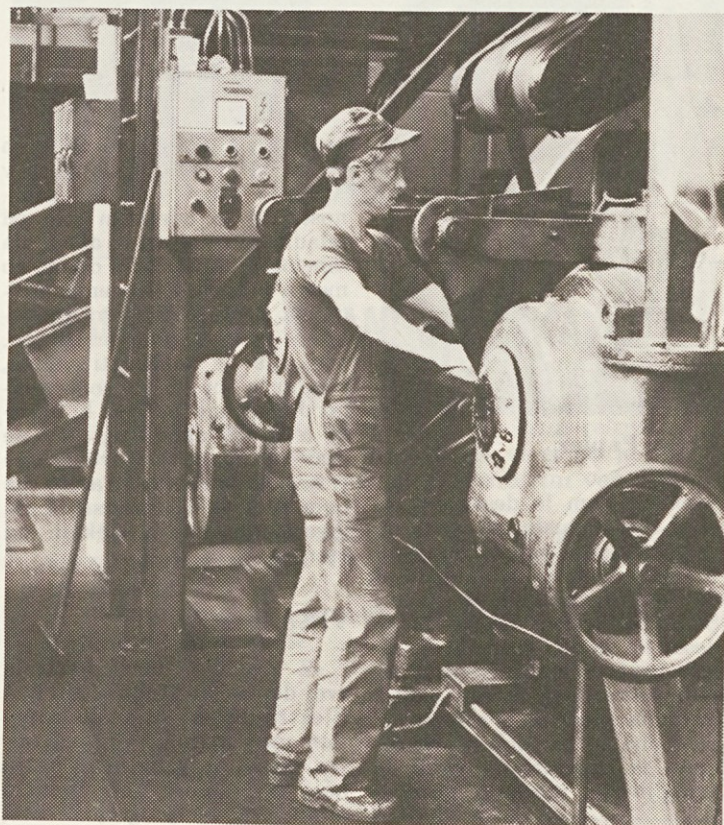
strokovnjakov trdno prepričanih, da se lahko samopotrjujejo samo s slovenskim jezikom – in da v ta namen tudi sami

veliko, ustvarjalno prispevajo.

In gumarska terminologija?

O tem v naslednjem članku.

Žinka Pivk

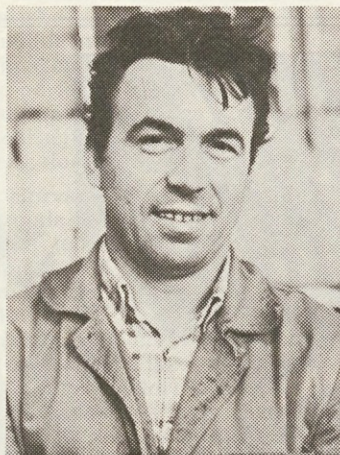
KAM NA DOPUST?

Pred nami so dopusti, nekateri se že pospešeno pripravljajo na zasluženi počitek. Preživeli ga bomo, kot že vsa leta doslej, različno. Nekateri na morju, drugi v planinah, toplicah in drugje. Žal moramo tudi letos ugotoviti, da nas je še precej, ki ne bomo počivali, ampak postorili to in ono na novogradnjah, obnovili notranjost naših domov itd, skratka, dopust bomo preživeli delavno, kar pa ni prav, saj se na delo ne bomo vrnili spočiti, temveč precej utrujeni. Nekaj nas bo ostalo doma tudi zato, ker enostavno nimamo dovolj počitniških zmogljivosti, da bi lahko omogočili organizirano letovanje za slehernega Savčana. Res je, da so zmogljivosti v počitniških prikolicah in zakupljenih objektih iz leta v leto večje, vendar s tem še vedno ne moremo biti zadovoljni. Res je tudi, da smo v veliki večini poskrbeli za letovanje tistih Savčanov, ki v lastni organizaciji še ne morejo letovati. Tako bo v letošnjem letu letovalo, vključno s svojci, okoli dva tisoč Savčanov, to pa ni tako malo. V bodoče bo treba letovanju posvetiti še več pozornosti. Že sedaj v oddelku za socialno varstvo in družbeni standard načrtujejo, da bodo povečali zmogljivosti v zakupljenih objektih, zmogljivosti v prikolicah pa se v naslednjem letu ne bodo povečale.

Toliko za uvod, želeli bi, da bi bila podoba naših počitnic čim bolj popolna, to pa sploh ni mogoče, saj bi morali povprašati o načrtih vseh 4200 Savčanov. Upam, da je tudi tale anketa o tem, kam bodo šli naši sodelavci na dopust in kako ga bodo preživeli zanimiva in hkrati uvod v počitniške dni.

FRANC PAPLER

»Dopust bom preživel v Čateških Toplicah, kjer je oddelek za socialno varstvo in družbeni standard zakupil nekaj prenočišč. V toplice grem predvsem iz zdravstvenih razlogov, pa tudi kontinentalno podnebje mi bolj ustreza. V

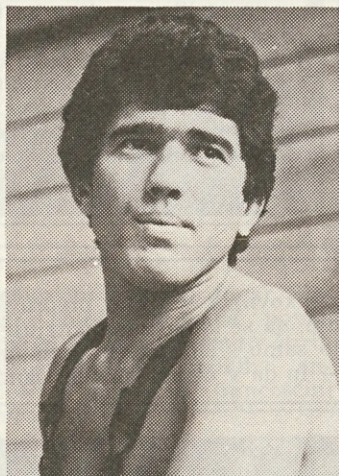

Franc Papler

toplicah bom le deset dni, ostali del dopusta pa nameravam preživeti doma. Dela okoli hiše je vedno dovolj, upam pa, da bom utegnil tudi »na jago.« Sem član lovske družine in že deset let hodim na pohode zelene bratovščine, predvsem zaradi rekreacije, čistega okolja in dobre družine. Pa še to: V Savi imamo kar dobro poskrbljeno za organiziran oddih, le zmogljivosti moramo povečati.«

RADOVAN MARJANAC

»Dopust bom preživel doma v Banja Luki. Ves svoj prosti čas bom porabil za delo pri hiši. Če ne bi gradil, bi najbrž tudi sam odšel nekam na mor-

Radovan Marjanac

je. Zna pa se zgoditi, da bom skočil na krajši obisk k sestri v Avstrijo. Imel sem tudi možnost, da se udeležim ene od mladinskih delovnih akcij, pa sem prav zaradi dela doma, to mesto prepustil drugemu mladincu. Z organiziranim letovanjem v Savi sem seznanjen, vem, da je možnosti veliko, vendar se mi zdi, da so še vedno premajhne, saj vsi, ki bi radi letovali, danes tega še ne morejo, mogoče bo drugače že v naslednjem letu. Takrat pa bom tudi sam poizkusil iti na organiziran oddih, nekam na morje.«

VIKA RANT

»Z družino bom preživela svoj dopust na Rabu. Tam ima Elektro Kranj, kjer je zaposlen moj soprog, svoj počitniški dom. V prijetnem kraju nam bo dopust kar prehitro minil. Na morje gremo zato,

Vika Rant

ker na vsem dobro dene sprememba podnebja. V glavnem se kopamo, hodimo na sprehode, tu in tam pa se zamotimo s kakšnimi igrami, s perjanico, namiznim tenisom, pa tudi karte vzamemo v roke.

Dopust tudi delimo, če je le vreme ugodno, jo mahnemo tudi v hribe. Že letos, če bo vse po sreči, se bomo odpravili na Triglav. Zadnjič sem letovala organizirano v Savi še v našem počitniškem domu v Crikvenici, ki smo ga žal prodali. Res škoda, danes bi bil najbrž že večji, pa še naprijetnem kraju je bil.«

SAŠO STOJANOVIČ

»Že veliko let hodimo taborit, predvsem zato, ker je taborjenje nekaj posebnega, izdatki pa so približno enaki, kot če bi letoval v eni od naših prikolic. Letos bom dopust preživel v dveh krajih, v Vlačiču na Pagu in na Rabu v Loparju. Na morju bom 28 dni. Čas si bomo krajšali s smučanjem na vodi, podvodnim ribolovom in seveda z igrami, ki so običajne za dopustniške dni. Še nikoli nisem organizirano letoval s Savo. Letovanje zmorem sam in rad prepustim mesto nekomu, ki ima manj možnosti.

Dopust pod šotorom pa priporočam tudi drugim. Kdor nima svojega šotora, se le-tega

Sašo Stojanovič

lahko sposodi v oddelku za industrijska razmerja pri tov. Janezu Gorjancu. Za glavno sezono so sicer že oddani, lahko pa jih dobite v posezoni.«

MARIJA GOLOB

»Za deset dni grem v Čateške Toplice na klimatsko zdravljenje. Ostali del dopusta bom preživela na moževi domačiji. Tako v Čateških Toplicah, kot potem na moževem

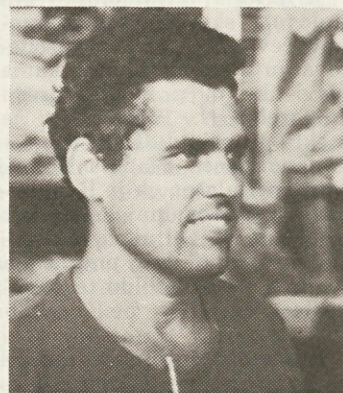
Marija Golob

domu na Dolenjskem, mi bodo delali družbo vnučki in snaha. Malo se bomo kopali, šli na kakšen srehod, pa bo.

Organizacija letovanj v Savi se mi zdi dobra, predvsem zato, ker je veliko možnosti, lahko letuješ tudi v notranjosti, ne samo na morju. Sama morja ne maram preveč, moti me vročina.«

JOŽE GORENC

»Dopust bom preživel v Novigradu v Tekstilindusovem naselju, res le osem dni, kar se mi zdi malo, moral pa bom še na obisk k mojim in ženinim staršem. Če pa bo ostalo kaj časa, bom za nekaj dni skočil še v kakšne toplice.

Jože Gorenc

Dopustujem tudi v zimskem času, smučam, za rekreacijo pa veliko hodim tudi na Jošta. V Savi še nisem organizirano letoval, ker sem se navadil Novigrada in se tam res dobro počutim.

L. M.

ATESTIRANJE IN ATESTNI ZNAK ZA POLIETILENSKE IN POLIVINILKLORIDNE CEVI ZA VODOVOD

V Totrini temeljni organizaciji Izdelki iz plastičnih mas, so na prvem mestu med izdelki PE — in PVC — cevi za vodovod. Že od začetka proizvodnje smo si prizadevali, da bi proizvajali kakovostne cevi za vodovod. Osnovne zahteve, ki jih mora izpolnjevati cev, so: voda ne sme spremeniti okusa, vonja in barve, cev ne sme korodirati in nuditi ugodnih pogojev za razvoj alg, imeti mora po petdesetletnem obratovanju še vedno faktor varnosti 1,3, kar zadeva trdnost.

Do uveljavitve novega zakona o standardizaciji (Ur. l. št. 38/1977), smo na zahtevo kupcev prilagali pošiljkam dokumente o kakovosti cevi pod različnimi nazivi: certifikat, atest, potrdilo o kakovosti, ipd. Te so na osnovi preizkušanja (po JUS) izdale institucije, ki so bile registrirane za to dejavnost. Pri tovrstnih dokumentih smo imeli stalne težave z uporabniki zaradi neustaljene terminologije in zaradi različnega pojmovanja nazivov dokumentov. Tudi kriteriji, kdo lahko izda atest, niso bili enotni niti v Sloveniji, še manj pa v drugih republikah. To hererogenost je rešil že omenjeni zakon z določili, ki se nanašajo na atestiranje. V prihodnje bo izdan na osnovi predhodno uradno objavljene uredbe atest za proizvode, za katere je urejena tehnična regulativa (standardi, predpisi, pravilniki). Ateste bo lahko izdala le delovna organizacija, za katero bo posebna komisija zavoda za standardizacijo ugotovila, da ima ustrezne kadre in opremo za preizkušanje kakovosti določenega izdelka. Samo pooblašene institucije bodo izdajale ateste, vse druge pa, ki se bodo tudi ukvarjale s kontrolo kakovosti, bodo izdajale dokumente pod nazivom: potrdilo o kakovosti, spričevalo, poročilo o preizkušanju. Ker je kakovost naših cevi za transport pitne vode zelo pomembna, smo se takoj aktivno vključili v akcijo v zvezi s atestiranjem, tako, da je naš izdelek v prednostnem planu in bo med prvimi, za katerega bo veljalo atestiranje. Za objavo je že pripravljena uredba za obvezno atestiranje pod naslovom: »cevi, fazonski kosi in elementi za spajanje iz polietilena in trdega polivinilklorida za vodovod.«

V zvezi s to akcijo so v Totri potrebne določene priprave in spremembe v organizaciji interne kontrole kakovosti, kjer bo treba preiti na statistično kontrolo in nabaviti nekaj novih aparatov oziroma instrumentov.

V proizvodnji bo potrebno organizirati na ceveh in na vsakem spojnem elementu oziroma fazonskem kosu označevanje z atestnim znakom, za kar je potrebna priprava za označevanje.

Res je, da je pridobivanje atestnega znaka povezano z napori in finančnimi sredstvi, vendar ne zaman. Tako bomo pridobili enotno metodologijo za ugotavljanje kakovosti PE in PVC cevi za vodovod pri vseh jugoslovanskih proizvajalcih, za kar doslej nismo mogli trditi. Nekatere večje delovne organizacije so celo povsem obšle določila v JUS-ih, ki se nanašajo na izpolnjevanje zahtev kakovosti in označevanja cevi. Tudi inšpektorske službe, ki so odgovorne za kakovostne proizvode, ponekod izpolnjujejo svoje dolžnosti bolj strogo, druge pa manj.

Upamo, da bomo s pomočjo atestiranja in atestnega znaka še bolj potrdili kakovost naših cevi in spojnih elementov in s tem oskrbeli potrošnike z ustrežno kvaliteto blaga. Vse proizvajalce, ki doslej niso bili preveč pozorni na kvaliteto cevi, bo ta ukrep opomnil, da za vodovodne cevi ni dovolj, da so izdelane iz »plastike« in da so črne oziroma sive, temveč, da morajo zagotoviti tudi ustrežno kakovost in si pridobiti ateste.

I. Melihar

IZOBRAŽEVANJE

V petek, 29. junija, smo v našem Izobraževalnem centru podelili zaključna spričevala novi generaciji gumarjev. Direktorica kadrovskega sektorja tov. Rakovčeva je po kratkem nagovoru, v katerem je poudarila pomen kvalificiranih gumarjev za celotno delovno organizacijo, podelila zaključna spričevala petindvajsetim našim gumarjem. Le-ti so pri zaključnih izpitih pokazali solidno znanje, saj jih je pet izdelalo z odličnim uspehom, trije s prav dobrim, enajst z dobrim in šest z zadostnim. Le trije dijaki spričeval niso dobili, ker imajo popravni izpit iz enega predmeta, ki ga bodo opravljali jeseni.

Fantje in dekleta, na fotografijah še dijaki, so sedaj že naši sodelavci, zato jim ob vstopu v našo delovno organizacijo želimo čimveč uspehov in zadovoljstva ob delu.

Niko Slapar

NAGRADNA SKANDINAVSKA

Ljubitelji križank, kljub veselim dopustniškim dnem, boste verjetno našli čas in se lotili reševanja naše križanke. Tokrat je malo težja, sicer pa je tudi časa dovolj. Pri reševanju vam želimo čim več uspeha!

Ko boste prišli z oddiha ne pozabite poslati rešitev v naše uredništvo. Sprejemamo jih do ponedeljka, 13. avgusta.

Med pravilno rešenimi križankami bo komisija izžrebala tele nagrade:

1. nagrada: 300 din
2. nagrada: 200 din
3. nagrada: 150 din
4. in 5. nagrada: 100 din

PRED LETOŠNJIM SVETOVNIM PRVENSTVOM V VESLANJU NA BLEDU

Od 28. avgusta do 9. septembra letos bo Bled spet prizorišče velikih veslaških dogodkov. Na eni najboljših veslaških prog na svetu — tako jo ocenjujejo tuji strokovnjaki — se bodo za naslove svetovnih prvakov pomerile ženske, lahki veslači in moški.

To bo že 8. svetovno prvenstvo, pokrovitelj pa je predsednik republike Josip Broz Tito, predsednik častnega odbora je Ivan Matija Maček, predsednik organizacijskega odbora pa Janez Zemljarič. Tako v častnem kot organizacijskem odboru so še mnogi znani družbenopolitični in telesno-kulturni delavci iz vse Jugoslavije.

Ceprav so na Bledu vajeni velikih prireditev — spomnimo se le najpomembnejših: evropsko prvenstvo leta 1956, svetovno prvenstvo leta 1966, mladinsko svetovno prvenstvo leta 1971, razen tega pa mnoge mednarodne in prvomajske regate, troboji, šesterboji — so se tudi tokrat lotili priprav dovolj zgodaj in temeljito.

Tako je urejena in razširjena cesta od Velike Zake v Mlino, urejena obala v Veliki Zaki, obnovljeni sanitarni objekti v veslaškem centru, urejeni in posodobljeni pa bodo tudi vsi obstoječi objekti.

Za mednarodna veslaška tekmovanja na Bledu je bilo vedno značilno, da se jih je udeleževalo rekordno število tekmovalcev. Tako je bilo leta 1956, leta 1966 in leta 1971. In vsi upravičeno pričakujejo, da bo tako tudi letos.

Že zdaj je jasno, da se bodo tekmovanja na Bledu udeležili veslači iz skoraj vseh evropskih držav, ZDA, Kanade, Japonske, Kitajske in Avstralije.

In zakaj je Bled tako priljubljen? Predvsem zato, ker so tekmovalni pogoji zares odlični. Veslaška proga sodi med najboljše na svetu in to zaradi mirne vode, ki nima valov, tokov in ne vetra, svoje pa seveda prispeva tudi slikovita okolica. Razen tega pa je Bled majhen kraj in se tekmovalci ne srečujejo le v veslaškem centru, ampak tako rekoč na vsakem koraku. V velikih mestih tega seveda ni in se tekmovalci ter ostali udeleženci prvenstev porazgubijo in za medsebojna spoznavanja torej ni priložnosti.

Seveda pa je želja prireditelja, da bi si prvenstvo ogledalo tudi čim več domačih gledalcev. Zanje bodo postavljene tribune na samem cilju, nasproti ciljnega stolpa. Nekatere tribune bodo tudi pokrite. Za

gledalce bo ozvočen tudi blejski grad, kjer je idealen pogled na tekmovanje. Prvi letošnji rezultati in nekateri naši znani veslači, na primer Stanulov, obetajo, da ne bomo samo dobri organizatorji prvenstva, ampak da bodo nastopile tudi nekatere dobre domače posad-

ke in seveda dale tekmovanju še večji čar.

Cene vstopnic so nizke in bo res vsakemu omogočeno, da si bo ogledal prvenstvo. Cene vstopnic so naslednje:

Za tekmovanje žensk in lahkih veslačev od 29. 8. do 2. 9. 1979

	tribune	stojišča
predtekmovanja	20.— din	10.— din
polfinale	30.— din	20.— din
finale	80.— din	20.— din
permanentna vstopnica	100.— din	

Za tekmovanje moških od 5. 9. do 9. 9. 1979

	tribune	stojišča
predtekmovanja	30.— din	10.— din
polfinale	50.— din	20.— din
finale	100.— din	30.— din
permanentna vstopnica	150.— din	

Poskrbljeno bo tudi za filateliste. V času svetovnega prvenstva bo izšla posebna znamka z žigom ter posebnim pisemskim ovitkom. Na prodaj bo na pošti na cilju v Zaki.

Razen tega je komite za organizacijo svetovnega prvenstva v veslanju pripravil več suvenirjev. Nekateri so že tradicionalni na teh prireditvah kot so značke, majice z napisom, obeski za ključce, kravate, nekaj pa je tudi specifičnih, domačih. Suvenirje bo mogoče kupiti v vseh hotelih, trgo-

vinah in kioskih na Bledu, posebej pa v kiosku komiteja za organizacijo svetovnega prvenstva pri hangarju.

Seveda pa se priprave za tako pomembno prireditev kot je svetovno prvenstvo v veslanju ne bi mogle odvijati brez pomoči številnih delovnih organizacij, predvsem z Gorenjske. Zato jim gre še posebna zahvala za pomoč pri organizaciji prvenstva.

Komite za organizacijo SPV
Bled 1979

LIK TOVARIŠA TITA V FILATELIJI

Veliko znamk na temo Tito je bilo izdanih, tako pri nas doma kot tudi v tujini. Tematsko zbiranje znamk, celin in žigov, ki označujejo našega predsednika Tita, njegovo delo in vse, kar je povezano z njegovim imenom, je precej obširno. Znamke nam prikazujejo veličino in osebnost človeka, ki ni znan samo nam, ampak ga občudujejo in spoštujejo tudi drugi narodi sveta. Na znamkah, od prve izdaje pa vse do danes, se nam z likom Tito kaže naša preteklost in njegova dejavnost. Obseg in oblike zanimanja, ki vladajo za to temo pri zbiralcih pa ne zajemajo samo filatelistične opredelitve njegovega lika, pač pa tudi izdaje, ki so povezane z dogodki, ki so dokaz njegovega življenjskega dela, z zgodovinskimi trenutki, katerih pobudnik je bil.

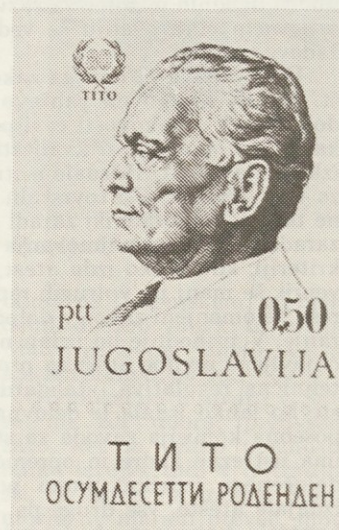
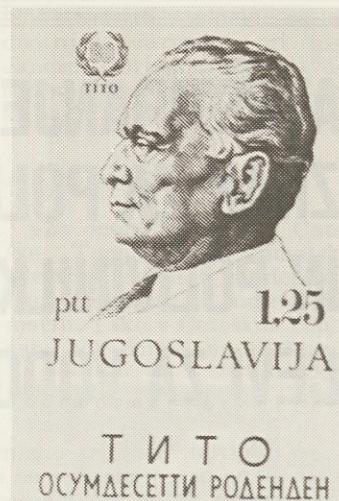
Brez dvoma so to vsi partijski kongresi, razvoj samoupravljanja, rojstvo in razvojna pot naše armade, razvoj politike neuvrščenosti in neprestana borba za mir v svetu.

Iz naštetega vidimo, da ta tema nudi zbiralcu velike možnosti poglobljanja ter spoznavanja veličine človeka, ki ni samo naš simbol pravičnosti in miru, temveč je njegovo ime tudi luč narodom, ki so jim pojmi svoboda, mir in enakopravnost le tihe želje.

Tematiko Tito lahko razdelimo v dva dela in sicer: področje, ki zajema in se nanaša na našo deželo in dejavnost v naši državi, ter drugi del, ki zajema pota in dejavnost v drugih državah in z drugimi narodi.

Kot vidimo iz opisanega, je to področje res zelo obširno in zanimivo. Taka zbirka nam nudi veliko zadovoljstva. Širi nam spoznanje o naši revolucionarni preteklosti in o razvoju našega samoupravljanja ter hotenja za mirno sožitje med narodi.

C. A.

SPREJEM ZA VEGOVE NAGRAJENCE IN NAJBOLJŠE MLADE KEMIKE GORENJSKE

Letos je naša delovna organizacija že osmič pripravila sprejem za matematike osnovnih šol, ki so se najbolj odrezali na občinskem matematičnem tekmovanju.

V soboto, 16. junija, so predstavniki Izobraževalnega centra sprejeli enainštirideset učencev in njihove mentorje. Ravnatelj gumarske šole, tov. Niko Slapar, jih je pozdravil z naslednjimi besedami:

Pozdravljam vas v imenu delovne organizacije Sava, ki že osem let zaporedoma prireja srečanja z učenci, ki so dobili Vegova priznanja za doseženo znanje v matematiki. Z nekaterimi med vami se poznamo že z lanskega srečanja, drugi ste tukaj prvič in upam, da se bomo drugo leto ponovno srečali.

Z nekaj besedami bi skušal razložiti, zakaj ima Sava pokroviteljstvo nad tekmovanjem 6., 7. in 8. razredov za Vegova priznanja. Predvsem vam hočemo pokazati, da računamo na vas, tako kot pravi vaša pesem Računajte na nas. Mladina je bila v vsej vaši novejši zgodovini nosilka naprednih gibanj, tako v predvojnem delavskem gibanju, v narodnoosvobodilnem boju in v obnovi porušene domovine. Vi sedaj nimate možnosti, da bi se z orožjem v roki borili proti okupatorjem in izkoriščevalcem, sedaj je čas, da se borite z znanjem in tako postanete nosilci tehnološkega razvoja.

Trenutno nam v Organizaciji združenega dela primanjkuje mladih strokovnjakov: strojnikov, konstrukterjev, projektantov, fizikov, programerjev, ekonomistov; to so področja, kjer je znanje matematike osnova. Nekateri od vaših predhodnikov so že postali štipendisti in delavci Save. Računamo, da bo tudi

kdo od vas postal naš štipendist. Mnogi pa se boste po željah in možnostih usmerili drugam. Kljub temu vas radi vidimo in pozdravljamo v naši sredini.

Delovne organizacije Sava vam ne bi podrobno opisoval, ker vam bomo o njej prikazali kratek film.

V imenu delovnega kolektiva Save vam za dosežene uspehe v znanju matematike iskreno čestitam. V ta namen smo vam pripravili tudi skromna darila.

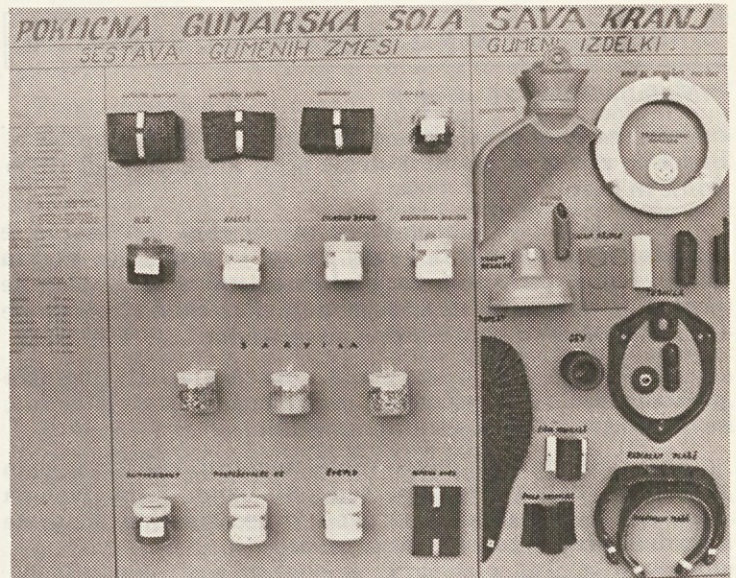
Doseženi uspehi naj vas ne uspravajo, pač naj vam bodo vzpodbuda za nadaljnje učenje in delo.

Mladim matematikom so razkazali Savin računski center, pokazali so jim film o dejavnosti naše delovne organizacije ter jim podelili praktične in denarne nagrade.

Dva dni kasneje pa so bili v Savi v gosteh najboljši mladi kemiki Gorenjske.

Triindvajset učencev višjih razredov osnovnih šol in dijakov gimnazije z mentorji je bilo pri nas. Letošnji sprejem je drugi po vrsti. S tako obliko seznanjanja mladih bodočih strokovnjakov z delovno organizacijo kaže nadaljevati, saj se bo morda kdo med njimi odločil, da si prav pri nas najde delovno mesto po svojih željah in možnostih.

V. D.

Posnetek darila naših učencev kolegom v Podčetrtku

KAKO SE VARUJEMO PRED OKUŽBO S STEKLINO

Steklina se preko lisic nezadržno širi vzdolž Gornjesavske doline. Ugotovili so jo pri lisicah in eni srni, ubitih v občinah Jesenice in Kranj. Pri preiskanih domačih živalih do sedaj na Gorenjskem steklina ni bila ugotovljena.

Po mnenju strokovnjakov se v naslednjih desetih letih stekline ne bomo rešili. Zato je prav, da poznamo znake bolezni pri živalih in način, kako se zaščitimo pred okužbo. Steklina je nevarna nalezljiva bolezen, za katero zbolijo ljudje in živali. Povzročitelj je virus, ki je vedno prisoten v slini in v živčnem tkivu stekle živali ali človeka. Redkeje ga najdemo v seču, mleku ali drugih izločkih. Ker je virus stekline prisoten v slini že dva do štiri dni pred pojavom vidnih znakov bolezni, je treba opazovati žival, ki je ugriznila ali drugače poškodovala človeka. Če ostane žival po petnajstdnevem opazovanju zdrava in ne kaže znakov stekline, cepljenje poškodovanca proti steklini ni potrebno. Virus stekline je občutljiv za toploto, čim višja je temperatura, tem prej ga uniči. Močno je občutljiv na sončne žarke, ki ga uničijo v nekaj urah. Proti nizkim temperaturam pa je virus odporen. Zamrznjen preživi več mesecev in let. Ker virus v naravi hitro pogine, ni nevarnosti, da bi se okužili s steklino ob uživanju gozdnih sadežev kot so gobe, jagode, borovnice.

Virus stekline je občutljiv tudi na razkužila. Učinkoviti so klorovi preparati kot na primer Halamid.

V naravi se virus stekline razmnožuje in širi preko mesojedih živali in nekaterih glodalcev. Za okužbo so močno dovzetne lisice in volkovi, obole tudi srne in druge divje živali. Za steklino zbole tudi domače živali: pes, mačka, govedo, konji, koze, ovce in druge.

Po inkubacijski dobi, to je čas od okužbe do pojava bolezenskih znakov, se začno živali neznačilno obnašati. Postanejo plašne, nemirne, ne ubogajo, se rade skrivajo, grizejo ali žro zanje neznačilne predmete. Težko požirajo in se močno slinijo. Z napredovanjem bolezni postanejo popadljive, napadalne in dobe hripav glas. Na koncu ohromijo in poginejo.

Nekatere okužene živali, posebno mačke, se zavlečejo v kak kot in jedo. Ko jo hočejo domači na sili privabiti, jih ugrizne in okuži. Stekle zveri zaradi izgube naravnega strahu pred človekom pridejo tudi podnevi v naselja in se puste ujeti. Stekle lisice imajo običajno povešeno spodnjo

(Nadaljevanje na 22. strani)

KAKO SE VARUJEMO PRED OKUŽBO S STEKLINO

(Nadaljevanje z 21. strani)

čeljust, so shuššane, krzno je brez leska in zmršeno. Podobne znake imajo tudi stekle srne, kune, jazbeci, divje svinje in jeleni.

Človek nima nobene vloge pri širjenju stekline, je le slučajni člen. **Ne zboli vsak, ki ga je ugriznila stekla žival, kdor pa zboli za steklino, umre.** Za sedaj ne poznamo nobenega uspešnega zdravila. Edina zaščita je cepljenje proti steklini čimprej po poškodbi.

Oseba, ki jo je ugriznila, opraskala, ali drugače poškodovala stekla ali žival, osumljena, da ima steklino, se mora ravnati po naslednjih navodilih:

— Poškodovano mesto mora temeljito izpirati z vodo in milom, detergentom in vodo ali samo vodo. Namen tega je, da odplaknemo iz rane viruse stekline, ki se še niso dokončno vezali na živčne celice.

— Poškodovanec mora takoj k zdravniku, da mu oskrbi rano in ga napoti v antirabično ambulanto na Zavodu za socialno medicino in higieno v Kranju.

V antirabični ambulanti se odločijo za cepljenje poškodovanca ali za nadzor živali, ki je poškodbo povzročila.

Odločitev glede cepljenja je odvisna od obsega in mesta poškodbe, ter vrste in obnašanja živali, ki je poškodbo povzročila. Izpolni se prijavi list, ki obsega poleg drugega tudi podatke o vrsti živali, ki je poškodbo povzročila, ter naslov lastnika živali. Dogaja se, še posebno če gre za psa, da poškodovanec zaradi morebitne zamere noče povedati naslova lastnika živali. Opis psa ali druge znane živali, ter naslov lastnika pošljemo veterinarski službi, ki opravi trikratni ogled živali in nas obvešča o njenem zdravstvenem stanju. Če veterinar ob pregledu ugotovi znake, ki kažejo na steklino, poškodovanca takoj pokličemo v antirabično ambulanto in ga cepimo. Če veterinar tudi po trikratnem pregledu ugotovi, da je žival zdrava, poškodovanca ne pokličemo na cepljenje.

Lastnik sam ne sme ubiti ali odtujiti živali, ki je povzročila poškodbo človeku. Če to stori, onemogoči veterinarski nadzor in škoduje poškodovancu. Če pa se to le zgodi, mora povedati, kam je žival oddal ali zakopal. Glavo ubite živali se pod nadzorstvom veterinarja izkoplje in pregleda v laboratoriju. Sumljive živali se ne sme streljati v glavo, ker s tem uničimo možgane, v katerih iščemo virus stekline. Veterinarski nadzor seveda ni možen, če gre za žival brez lastnika ali divjo žival.

Pri vseh težjih ranah ali neizzvanih ugrizih divjih živali, ali pri ugrizih v vrat ali glavo, ter pri ugrizih steklih živali, se mora takoj cepiti proti steklini. Cepivo verjetno deluje tako, da prepreči dostop virusa stekline do možganskih celic.

Še nekaj splošnih preventivnih ukrepov:

— Otroci naj se ne igrajo z neznanimi psi ali mačkami in ne z divjadjo (srna lisica in drugo), ki so zaradi bolezni zgubile naravni strah in lahko zaidejo v naselje.

— Ker se steklina prenaša preko sline bolnih živali, trupla poginulih živali ne smemo prijemat z golimi rokami. Sebe in druge zavarujemo, če o sumljivih živalih ali najdbi njihovih trupel obvestite pristojno veterinarsko službo ali Postajo milice.

— Z uživanjem mesa s steklino okuženih živali se virus verjetno ne prenaša na človeka, vendar pa mora veterinar meso steklih živali zapleniti. Če ugotovimo ali posumimo, da žival boluje za steklino, zakol sploh ni dovoljen, ker se lahko okužijo ljudje, ki imajo opravka z mesom. Tako meso kot mleko takih živali je treba uničiti.

Zavod za socialno medicino in
higieno Gorenjske Kranj,
dr. Alma Vadrnjak

NEKAJ O VLAGANJU GOB

Po starem je veljalo, da je treba gobe, potem ko smo jih očistili in razrezali, še politi z vrelo vodo oziroma prekuhati.

To pa ni potrebno. Včasih so mislili, da s tem, ko gobe poparijo ali skuhamo, izvlečejo iz gob še morebitne strupe, kar pa ne drži, saj imajo različne gobe različne strupe. Za pogojno užitne gobe pa takšen postopek ni potreben, saj zadostuje, da teh gob ne zaužijemo surovih.

Danes pa gobe že dobro poznamo, zato je polivanje z vročo vodo oziroma kuhanje nepotrebno. Potrebno je samo za vlaganje v kis, ker popolnoma surovih ne moremo vložiti. Z vrelo vodo oziroma kuhanjem izlužimo iz gob preveč njihovih aromatičnih snovi in jim s tem vzamemo njihovo značilnost — aromo. Če se bojimo različnega mrčesa, ki se rad skriva v gobah, je dovolj, če gobe namočimo v mrzlo vodo, da ves mrčes priplava na površje.

Očiščene in na tanke rezine narezane gobe damo v za to pripravljeno posodo (danes uporabljamo teflon posodo za kuhanje brez masti oziroma olja) ter jih dušimo v lastnem soku do suhega, za kar je potrebno petnajst do dvajset minut, odvisno od velikosti posode in količine gob.

Začimbe dodamo samo gobam, ki so pripravljene za porabo, za skrinjo oziroma hladilnik pa začimb ne dajemo. Vrsta začimb je odvisna od okusa posameznika. Dušene gobe ohladimo, vložimo v PVC vrečke, iztisnemo zrak ter vrečko zapremo oziroma zavežemo. Posebno važno je, da so vrečke za vlaganje tako velike kot bomo porabili naenkrat, ker se sicer gobe lahko pokvarijo. Po globokem zmrzovanju pakete preložimo na nižjo temperaturo. Tako zamrznjene gobe lahko uporabljamo celo leto za različne specialitete. Za tedensko porabo pa lahko hranimo v navadnem hladilniku. Ni pa priporočljivo shranjevati mokrih in nečistih gob, ker se bodo zagotovo pokvarile. Za vlaganje v kis uporabljamo samo mlade in zdrave gobe. Narežemo jih na manjše kose ter jih kuhamo največ dve do tri minute. Vodi za kuhanje dodamo nekaj soli in kvasa, da bodo vložene gobe bolj bele in manj sluzaste. Gobe ohladimo, naložimo v že prej res dobro očiščene kozarce, to zalijemo z razredčenim kisom. Kisa ne kuhamo, vendar zelo pazimo na čistočo (sicer se bodo gobe pokvarile — kis zavre). Možno je tudi kuhanje gob v kisu, vendar so tako vložene gobe manj čiste in slabše kvalitete.

Počakamo določen čas ter ponovno dolijemo kis, kozarec zavrtimo, da se gobe ne držijo stene kozarca in da kis pride med gobe, zato gob v kozarec ne tlačimo.

Olja za vlaganje ne uporabljamo, ker olje razpade v kisu, tako da gobe dobijo žarek priokus. Najbolje je, da nalijemo kis do vrha kozarca in kozarec zapremo z originalnim pokrovom, tako, da vanj ne more priti zrak.

Vse kozarce z vložnimi gobami označimo z listkom, na katerem je napisan dan vlaganja in vrsta gob, kar nam rabi pri uporabi. Gobe pred vlaganjem ločimo po kakovosti oziroma vrstah.

Se enostavnejši način shranjevanja gob je, da gobe posušimo ter jih zmeljemo. Zmlete gobe hranimo v plastičnih vrečkah oziroma v emajliranih posodah ter jih lahko uporabljamo kot dodatek jedem ali za gobje juhe.

Kako pripravljamo gobje specialitete in katere vrste gob je potrebno uporabljati za posamezne jedi je navedeno v novejših kuharskih knjigah Ivana Ivačiča, posebej pa še v knjigi tov. Pečjaka.

Naslednji sestavek o gobah bo na vrsti v jeseni. V njem bomo obravnavali jesenske gobe, največjo slovensko razstavo gob v Ljubljani ter razstavo gob v Kranju.

Vsem ljubiteljem gob, gobarski pozdrav — dobra bera!

Ivan Petelinšek

Katera ekipa bo zbrala več moči?

DOPUSTNIŠKI NAMIG: ŠPORTNI RIBOLOV

Športni ribolov je danes aktivnost, ki ima vse več prijateljev. Hiter razvoj industrije, povzroča, da ljudje težimo za tem, da čimveč svojega prostega časa preživimo v naravi.

Zdaj, ko se bliža čas dopustov bi rad s skromnim sestavkom o vabi, mamilu in nekaj vrstah rib, pomagal tistim, ki bodo morda v času dopusta prvič poizkusili srečo na obalah našega Jadrana.

Glavni problem je pri morskem ribolovu vaba in to predvsem, zato, ker ne vemo, kje naj kakšno stvar iščemo. V glavnem prevladujejo naravne vabe kot so: ribe, rakci, kozice, mali in veliki črvi, školjke, glavnožci, pa tudi sir pomešan s kruhom ali sam sir ter testo. Redkokdaj uporabljamo meso toplokrvnih živali (surovo ali kuhano).

Ribe

Od vseh vrst rib, ki jih uporabljamo kot vaba, je na prvem mestu sardela v svežem stanju, manj nasoljena, nato slede papaline, gire in šura (zadnja predvsem kot vaba za vse vrste ciplov). Vse našteje ribe se dobe v ribarnici ali zgodaj jutraj pri ribičih, ko prispejo v pristanišče. Gire lahko ujamete sami z drobnom mrežico, privabite jih z zdrobljeno sardelo.

Glavonožci

Sem spadajo lignji, sipe, hobotnice in muzgovci. Posebno lignji so zelo dobri, kot vaba za orado in arbuna. Meso sipe in hobotnice je precej trdo, vendar nanj rada ugrizneta ugor in zobatec. Tudi te vabe se dobe v ribarnici, težje jih je ujeti.

Raki

V pošteve pridejo samo dve vrsti rakov in sicer rak samotar in kozica. Oba predstavnika živita ob obalah med skalami. Samotar živi v zapuščenih školjkah, kozica pa pod skalami. Privabimo jih z zdrobljeno sardelo. Ker je kozica skoraj prozorna, jo je težko opaziti, še težje pa ujeti, če nimamo drobne mrežice.

Školjke

Tu pridejo v pošteve predvsem dagnje (pedoče), ki so tudi najbolj pogoste.

Da lahko lovimo na školjke, jih moramo en dan pred lovom odpreti, izločiti meso v vrečko iz polivinila in nasoliti z grobo morsko soljo. Tako pripravljene školjke so bolj kompaktne in jih riba težje sname s trnka.

Mali črvi

Te nabereimo v pličaku (pesek pomešan z muljem) na robu plime in oseke.

Veliki črvi

Najbolje ga je kupiti, saj je lov na velikega črva zahtevnejši kot sam ribolov. To predvsem zato, ker je treba za uspešen lov poznati prostor ter niz drugih okoliščin. Če dobite takega črva, pričnite rezati pri repu, da še naprej živi.

Kot vabo lahko uporabljamo tudi mehki beli del morskega ježka.

Za uspešen lov moramo poleg vabe imeti še mamilo, s katerim privabimo ali privadimo ribo na eno mesto. Z nekajdnevnim sistematskim krmljenjem ob istem času z istim mamilom dosežemo, da riba čaka na krmljenje. Tako jo je veliko lažje ujeti. Za krmljenje lahko uporabljamo drobno zmleto svežo ali slano sardelo namešano z žemljo ali peskom tako, da potone na določenem mestu. Kot mamilo uporabljamo tudi zdrobljene ježke. Najbolj je, če uporabimo enako vabo in mamilo.

Vrste priobalnih rib

Najpogostejše ribe, ki jih ujamejo začetniki pa tudi izkušeni ribiči, so glavači. Na pogled je sicer odvrtna riba, vendar ima okusno meso. Drugi predstavnik je špar, nato slede ciplji, salpe in ušate.

Pri ušatah moram povedati, da najraje prijemajo od polnoči do 4. ure jutraj. Čez dan so zelo boječe in največkrat se ujamejo samo majhni primerki.

Brancini, orade, jegulje, so v manjšini, vendar v dosegu, saj ne odplavajo dlje kot 30 m od obale. Navedel bom približni dnevni čas, ko najlaže ujame memo kakšno od navedenih rib.

Brancin: ves dan, posebno po dežju, ko se morje malo zakali. Vaba: sveža sardela, veliki črvi;

Orada: od 7. ure do 11 ure in od 16. do 22. ure. Vaba: sveža sardela, ligenj, veliki črv, prstaci;

Cipli: najraje okrog 6. ure, nato v presledkih ves dan, kakor prihajajo jate. Vaba: šura, kruh, sir, mali črvi, drobovina od sardel.

Salpe: Podobno kot pri cipljih, ne moremo opredeliti časa. Prihajajo v jatah. Vaba: drobovina od sardele, mehki zadek raka samotarja.

Špar: Ves dan, vendar ne skozi enako hlastno. Vaba: glavači;

Pajki: dopoldan do 9. ure in zvečer, če je vetrovno. Kljub temu, da so bodice strupene, je meso užitno. Zagriže skoraj na vsako vabo.

Jegulje: okrog 19. do 23. ure, redko kasneje in v zgodnjih jutranjih urah. Preko dneva samo v deževnem in vetrovnem vremenu.

Pribor

Pribor s katerim razpolaga ribič novinec je največkrat nekaj metrov najlona, plovec in trnek. Za kolikor toliko uspešen lov z obale naj bi imeli vsaj 50 m najlona debeline 0,30 do 0,35 mm. Cene najlona so zelo različne, zato bi svetoval »Ultra Damil 2000.« Ta najlon ima solidno trdnost in ni pretirano drag. Trнке kupite v velikosti 10 do 15 mm, ter svinčene uteži teže okoli 20 g.

DRAGI NAŠ DESKO

Doletela me je žalostna dolžnost, da ti v času velike bolečine in žalosti izrečem zadnje besede slovesa v imenu tvojih prijateljev, delovnih ljudi Save Kranj, posebej pa v imenu tvojih najbližjih sodelavcev iz predstavništva Save v Beogradu in s področja Srbije.

Tvoja prezgodnja smrt te je odtrgala kruto in nenadno iz naše družbe. Vzela te je tvoji družini, ko si ji bil tako zelo potreben

Tvoj svetel lik dobrega tovariša, zanesljivega prijatelja in nad vse prizadevnega delavca — človeka polnega elana, plemenitosti in po-

Pripomniti moram, da se večja debelina najlona z globino ne sme biti tanjši od 0,40 mm, raje več. Tanjši najlon se pri večji globini zelo razteguje in imate občutek, kakor bi lovili na elastiko. V takih pogojih ni mogoče ribe zapeti.

Če se boste pri ribolovu počutili prijetno, potem smo dosegli svoj namen. Nikar ne hodite ujeti ribe, temveč loviti. Tako bo razočaranje manjše. Morski ribolov je neprimerno zahtevnejši od sladkovodnega, zato ni rečeno, da boste takoj ujeli ribo.

Za ribiče, ki si želijo obširnejšega znanja o morskem ribolovu še to: kupite knjigo »Sportski ribolov na Jadranu.« Prodajajo jo v prodajalni Mladinske knjige v Kranju. Ta knjiga je kot nalašč za začetnike, pa tudi za ostale sladkovodne ribiče, ki preizkušajo svoje znanje na morju.

N. Toplak

štenja, nam bo ostal v večnem spominu.

Prišel si iz Tvoje ponosne Hercegovine, živel si z nami, delal predano, vestno, nisi se varčeval in takšen si na delu izgorel.

Življenje te ni pestovalo. Imel si s trnjem posuto pot, katero si s svetlim obrazom ponosno končal. Tvoje delo, poštenje, upornost, so svetli primeri vsem nam, kako je treba živeti življenje, ljubiti ljudi in se postaviti v službo plemenitih hotenj naše družbe.

Vsa tvoja družina, tvoji otroci s ponosom nosijo spomin na velikega sina, soproga, brata in očeta, na plemenito dušo, na velikega človeka.

V teh bolečih in težkih trenutkih želimo še enkrat izraziti globoko sožalje, tvoji družini, v bolečini in nenadomestljivi izgubi za njih in za nas.

Tvoja smrt je boleče odjeknila v celem kolektivu Save. Izgubili so tebe in to je velika bolečina. Vendar mi, ki smo ostali, bomo negovali tvoj svetel lik, ostali bomo z njimi in z njimi delili bolečino.

Ko se poslavljamo od tebe, ti želimo vsi skupaj izkazati veliko zahvalo za vse kar si storil. Stori pa si veliko za vsakega od nas in za naš celotni kolektiv.

Sodelavci

KOLESARSKA DIRKA

Po Jugoslaviji

Na cilju, čestitke! Za njimi je že nad 1400 km vožnje.

Nad tisoč gledalcev na stražiškem stadionu je pozdravilo najboljše kolesarje dvanajstih držav.

KRANJ GOSTITELJ NAJBOLJŠIH KOLESARJEV

Dne, 3. julija, je Kranj gostil nad sedemdeset najboljših kolesarjev na svetu. Naše mesto je skupaj s kolesarskim klubom Sava prevzel organizacijo in izvedbo dvanajste in trinajste etape tretje največje amaterske dirke kolesarjev na svetu. (Ker menimo, da ste ljubitelji kolesarstva v glavnem informacije o tej veliki prireditvi spremljali dnevnem časopisju, preko radia in televizije, bo ta informacija le s tistega dela, ki je bil za nas najbolj zanimiv, to je etapa Matruljek-Kranj in Kranj-Zagreb).

S starta v Martuljku so kolesarji vozili skozi Jesenice, Radovljico in Podvin. Ob vstopu v Kranj na Koroški cesti so nato peljali po Jelenovem klancu, pri iskrškem mostu zavili desno in nato po Delavski cesti proti velodromu Sava, kjer je bil cilj. Organizacijski

odbor, ki je pripravil predvsem sklepno tekmovanje na velodromu je že nekaj dni pred 3. julijem pripravil vse potrebno, tako da se je tekmovanje zares zaključilo v slogu kolesarske tradicije v Kranju. Žal nas je prav tiste dni neusmiljeno oviral dež in hladno vreme, pa vendar smo bili nadvse zadovoljni, saj se je na stadionu zbralo več kot tisoč ljudi. Na cilj je prvi pripeljal Zdravko Čolig, kolesar jugoslovanske A reprezentance, ki je bila letos izredno dobro uigrana, homogena in solidarna. Tako izjavo smo slišali tudi po radiu, ki jo je dal kapetan jugoslovanske reprezentance, kolesar našega kluba tovariš Rakuš. Bojan Ropret je zasedel odlično četrto (peto) mesto, tako da smo nanj lahko še posebej ponosni, kot seveda tudi na vse ostale naše kolesarje. Po dirki so se kolesarji namestili v hotelu Creina, ob 6. uri zvečer pa je bil za njihove vodje sprejem na občini, kjer smo jim podarili spomin-ska in praktična darila.

Naslednjega dne, to je 4. julija so okrog 11. ure kolesarji pognali pedala na zadno etapo, eno najdaljših, to je proti Zagrebu.

Vsi najbrž že veste, da je v skupni uvrstitvi Jugoslavija osvojila drugo mesto, to se pravi eno najboljših, kar smo si jih lahko samo želeli. Če k temu kratkemu poročilu dodam še oceno, da je bila organizacija v Kranju razen manjših spodrslijajev tako rekoč

brezhibna, lahko torej rečemo, da smo delo opravili v zadovoljstvo tako kolesarjev kot spremstva in, upamo tudi vseh gledalcev.

Kmalu bo na sporedu spet velika kolesarska prireditev, to je Dirka po ulicah Kranja, zato so se tudi za to prireditev že začele priprave. Vas pa, ki boste tole brali, spet vabimo k ogledu.

Jošt

Na zmagovalnem odru: Čolig-Jugoslavija, Mraz-ČSSR in Breska-ČSSR

ŠPORT

Sava Kranj

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumijevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štirnajstdnevno, glavni in odgovorni urednik slovenske izdaje Jože Štular, tehnični urednik

Lado Mraz, fotografije Ivan Draškič. Naslov uredništva: Kranj, Škofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk TK Gorenjski tisk Kranj.

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1/72) z dne 27. marca 1973.